БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген.

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. МАРТ 3 ЧЕТВЕРГ № 51 (4535).

Өртээ 20 көп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Эн улуг гидростанцияларның тудугжуларының чарыжы (1 арын).

Н. С. Хрущев Калькуттада (1 арын).

ЧАСКЫ АЖЫЛДАРГА БЕЛЕТКЕЛДИ ДҮРГЕН ДООЗАР (1 арын).

ЛЕНИН ХҮНҮНГЕ АЛДАР КЫЛДЫР (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: К. Чамзырын.—Инструктор—организакчы чугула звено (2 арын).

Хуучуларның чагыгларын боттандырар (2 арын).

ПРОПАГАНДИСТЕРГЕ БОЛГАШ АГИТАТОРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ: Т. Николаева.—Совет херээженнерниң эрес-маадырлыг чоруктары (2-3 арыннарда).

Бичиилерге база бир белек (3 арын).

М. Базыр-Сады.—Малчыннарның чурталгазынче сагыш салыр (3 арын).

П. Горелов.—Хөй-ниитинин ролюн бедик деннелче (3 арын).

Делегейниң Лейпцигте часкы ярмарказы (4 арын).

«Хрущевту эки уткуп алырынга Франция белеткенип турар» (4 арын).

Чжоу Энь-лайның Неруга чагаазы (4 арын).

Грециягa тайбың дээш, демократияның тиилелгези дээш! (4 арын).

Олимпий оюннары доозулган (4 арын).

СОҢГААРЛАДЫП БОЛБАС СОРУЛГАЛАР

Областың чоокта чаа эрткен IX партия конференциязы Тыванның коммунистериниң болгаш бүгү ажылчоннарының амыдыралына улуг болуушкун болган. Отчёттуг үеде областың партия организацияларының чорудуп келген ажылдарын түңневишаан, эолчегде практиктиг сорулгаларны конференция тодаргай айыткан.

Партияның XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин болгаш СЭКП Төп Комитединиң Пленумнарының доктаалдарын амыдыралга боттандырарынга чонну мобилизастап, организастаар айтырыг СЭКП обкомунуң отчёт илеткелинге болгаш делегаттарның саналынга кол черни эзлеп турган. Областың экономика болгаш культура хөгжүлдезинде чедиишкиннерни демдеглевишаан, конференция кол кичээнгейни илерээн четпестерни дарый чайладырынче, шиитпирлеттинмээн айтырыгларже, аргаларны болгаш курлавырларны билдилиг чөп ажыглаарынче угландырган.

СЭКП Төп Комитединиң декабрь Пленумунуң айытканы көдээ ажылагыйда удуртулганың деннелин бедиерин партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарындан конференция негээн. Рязаньчыларның үлегерин нептередиринге, социалистиг чарышты калбартырынга коммунистернин, комсомолчуларның мурнакчы ролюн, харысалгазын бедирер.

Чеди чылдың баштайгы чылында чедиишкиннерни быжыглавышаан, бо чылын областа мал ажылының талазы-биле: **27,5 муң тонна эштти, 40,8 муң тонна сүттү, 1603 тонна дүктү бүдүрер; күрүнеге планда көрдүнгенинден эштти — 19,5 муң тонна, сүттү—14,2 муң тонна, дүктү—1600 тонна хойну садар; ниитиниң малының баш санын мыйыстыг бода малды—12 хуу, хойну—18 хуу, хаванны—7,3 хуу өстүрер** сорулга салдынган.

Сонгаарладып болбас бо чугула сорулганы чедиишкинниг боттандырарда хамыктың мурнунда малга таарымчалыг кажаа турлагны, быжыг чем базазын хандырар, малдың уксаазын эжидер, эдержилгени, ылаңгыя тарын бөозадылганы шын организастаар. Бо талазы-биле зооветеринария ажылдакчыларының харысалгазын бедидер, фермаларда хөй күш негеттинер ажылдарны механизастаар хемчегленриң чугулазын конференция онзалап айыткан.

Чем суур, ылаңгыя тараа бүдүрүлгези чоокта мал ажылын чедиишкиниг хөгжүдүп шыдавас. Мону барымдаалаш чылда 25—30 миллион пуд чедир тараа бүдүрерин чоокку үеде чедип алырын конференция айыткан. Ол сорулганы хандырарда колхоз, совхоз бүрүзү чер ажылын эртемге үндезилеп сайзырадыры, тарылга эолчештирилгезин шын организастаары, удобрениени чөп ажыглаары чугула.

1960 чылда областа чер ажылының талазы-биле: **часкы хову ажылынга белеткелди үлегерлиг чоруткаш, эрте чажар тарааларның тарылгазын 6—8 ажыл хүннеринде доозар; чайгы ажаалданы эки организастап, тараа культураларының гектарындан 13 центнер дүжүттү, а кукурузаның гектарындан 300 центнер ногаан массаны алыр; бо чылын 63 муң гектардан эвээш эвес нур болгаш курукиан черлерни шиҥгээтпишаан, 1961 чылдың тарылгазынга четчир черни белетиззр** сорулга салдынып турар.

Колхозтарны организас, ажылагый талазы-биле быжыглаарынга кол үүл болур күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидер, продукцияның бот-үнезин чиигедир, хөй күш негеттинер ажылдарны механизастаар, колхоз бүрүзү техника септээр баазалыг болурун 1960—1961 чылдарда чедип алыр, механизатор кадрларны белеткээрин эжидер, көдээ ажыл-агый специалистериниң ролюн болгаш харысалгазын бедидер хемчеглерже партия, совет, көдээ ажыл-агый органнары кол кичээнгей салырын конференция негээн.

Областың дыка хөй колхозтарында ажыл-агыйның ам-даа сандаргай, хожудангай байдалын делегаттар шынныг шүүмчүлээн. Маадаа үндезилээш экономика талазы-биле кошкак колхозтарны быжыглаар тодаргай хемчегленри алырын СЭКП обкомунга, облкүүскомга болгаш партия райкомнарынга, райкүүскомларга конференция дааскан. Хамыктың мурнунда колхозтарны болгаш совхозтарны мергежилдиг кадрлар-биле, ажыл-хереги башкарып билир организакчы кижилер-биле хандырары эргежок чугула деп көрген.

Үлетпүр бүдүрүлге талазы-биле **кол кичээнгейни техниктиг депшилгеже, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиеринче болгаш продукцияның шынарын эжижитпишаан, ооң бот-үнезин чиигедиринче угландырган** турар ужурлуг. Бо чылын күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн үлетпүрге — 8 хуу, тудугга (сметте көрдүнгениннен)—1 хуу бедидер сорулга салдынган.

1960 чылда 35 муң дөрбелчин метр шөлдүг чурталга бажыннары ажыглалга кирер. 1960 чылда — «Тыва асбест» комбинаттың тудуун, 1962 чылда—«Тыва кобальт» комбинаттың, эт комбинадының, сорттуг далган тыртыгар дээрбениң, септелге-механиктиг заводтуң тудугларын, бир дугаарында доозары көрдүнген. Бо талазы-биле «Тыва тудуг» трезинин, болгаш бүгү тудуг организацияларының мурнунда чугула сорулга салдынып турар. Тудугга индустриалдыг арганы калбартырын, ажылдың шынарын эжижидерин конференция онзалап айыткан.

Ажылчы чоннуң улам өзүп турар негелдезин хандырарынга транспорт, харылзаа, садыг, эмнелге, коммунал болгаш культура албан черлериниң ажылын эжижидери чугула. Областың экономиказын хөгжүдер, чоннуң культура-амыдыралын улам чаагайжыдар сорулганы боттандырарда хамыктың мурнунда массаны организастаар, кижизидер айтырыгже кичээнгей салыр. СЭКП хооркому болгаш райкомнары, партия эге организациялары мурнакчыларның үлегерин калбартыр, чоннуң чаартыкчы, эгелекчи саналын деткиир, кол кичээнгейни кижилер, кадрлар-биле ажылче, үндүрген шиитпириниң, партийжи даалганың күүселдезинче угландырар ужурлуг.

СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринге үндезилээн, областың IX партия конференциязының доктаалын амыдыралга чедиишкиниг боттандырарынга партия организациялары, Тыванның коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары бүзүрелдиг.

Н. С. ХРУЩЕВ КАЛЬКУТТАДА

КАЛЬКУТТА. (СЭТА). ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев болгаш ону үдеп чоруур кижилер март 1-ниң эртенинде Калькуттага чедип келгеннер.

Ол-ла хүн Калькуттага болган хамааты хүлээп алышкынга Н. С. Хрущев делегеренгей чүве чугаалаш, Индия Республиканың премьер-министри-биле улустар аразының эн чугула айтырыгларының талазы-биле ооң бодал-сагыжының дүгжүп турарын аңаа демдеглээн.

— Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыры дээш база бүгү делегейге тайбыңны быжыглаары дээш демиселдиң айтырыгларының талазы-биле бистерниң сагыш-бодалдарывыстың чаңгыс аайын демдеглээри онза чугула—деп, Н. С. Хрущев чугаалаан.

Совет Эвилелиниң болгаш Индияның даштыкы политиказы тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның улуг принциптеринге үндезилеттинген болганда олар найыралдыг харылзааларын хөгжүдүп, быжыглап турар деп Н. С. Хрущев демдеглээн. Улустар аразының шыңгыы айтырыгларын тайбың ёзу-биле, чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээри дээш быжыы-биле демисежип турар Индияның чазааның болгаш премьер-министр дээрги Нерунуң-даа шылгарангай ролюн демдеглээри өөрүнчүг-дүр деп ол чугаалаан. Бүгү-ниитиниң тайбыны дээш, улустар аразынга эп-найыралдың харылзаалары дээш улуг индий улустун демисежип турарын бистин чуртувуста эки билир. Совет улустуң тайбың камгалаарынче угланган күженишкиннерин Индияда бедиибиле үнелеп турар дээрзин боттарывыстың эолчээвисте база катап бүзүреп көрдүвүс. Бо үениң үндезин айтырыының талазы-биле мындыг чаңгыс аай сагыш-бодал бистиң найыралывысты быжыглап турар.

Коргунчуг үрегдекчи чепсектер—атомнуг болгаш водородтуг бомбалар, диптер аразынга ужугар ракеталар бар амгы үе байдалда чепсегленишкинни дүжүреринің дугайында айтырыг болза улустар аразының амыдыралынга эң-не чугула болгаш соңгаарладып болбас айтырыг болур деп Н. С. Хрущев уламчылаан. Совет Эвилели—шериг талазы-биле делегейде эң улуг күчүлүг күрүне. Ынчалза-даа чогум-на Совет Эвилели чепсектиң күжүн дипломатияга болгаш политикага-даа ажыглаарын күзевейн, чепсегленишкинни бүгүниити болгаш бүрүн дүжүрерин бир дугаарында саналдаан. Совет Эвилелиниң чазаа чепсегленишкинни дүжүрери боттуг үүл болзун дээш, кижи төрелгетен чепсек болгаш дайыннар чок үеде чурттазын дээш бүгү чүүлдерни кылып турар.

Н. С. Хрущевтуң демдеглээни болза: бир эвес чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери чер кырынга боттанып, тиилээр чүве болза улуг XX чүс чылдың эртемниң болгаш техниказының бүгү чедишкиннери кижилерге, оларның материалдыг база сагыш-сеткил өзүлдезинге долу хемчээлдин-биле бараан болур ужурлуг.

Бистиң үевисте улустарның тура-соруу дээрге шиитпирлээр күш болгай. Үүл-бүрү чурттарда тайбың талалакчыларының хүрээлеги өзүп турар...

Үлетпүр, көдээ ажыл-агый болгаш культура талазы-биле Индияның сөөлгү чылдарда чедип алган чедиишкиннерин Н. С. Хрущев тайылбырлап чугаалаан.

Н. С. Хрущевтуң медеглээни болза, бистиң чурттарывыстың аразында найырал болгаш кады ажылдажылга өспүшаан, быжыгып турар. Бо талазы-биле кыдынган үүлдер дээрге, үүгле эгези-дир. Аар индустрияны тургуспас болза чурттун экономиктиг база политиктиг хамаарышпас чоруун быжыглаарының оруу-биле чоруттунмас дээрзинге Индияның улузу ам боттарының дуржулгазынга бүзүреп көргеннер. Ол берге-даа болза, карачаңгыс шын орук. Индий улус бергелерни ажып эртер дээрзинге бүзүрээр бис.

Экономиктиг хөгжүлдениң оруунга бүгү-ле тиилелгелерлиг болурунарны совет улустуң мурнундан силерге күзедим. Индий улустуң боттарының бүрүнезинин хамаарышпас чоруун быжыглаарынга дузалап турган болгаш моон соңгаар-даа дузалаар бис деп Н. С. Хрущев чугаалаан.

Н. С. Хрущев бодунуң чугаазының төнчүзүнде мынча деп чугаалаан: силерниң чуртунарга, Бирмага болгаш Индонезияга-даа бистерни чылыы-биле уткуп, хүлээп ап турары болза ук чурттарның улустарының Совет Эвилелиниң улустарынга эп-сеткил каттыжыышкынының тодаргай илерээшкини болур.

ЧАСКЫ АЖЫЛДАРГА БЕЛЕТКЕЛДИ ДҮРГЕН ДООЗАР

Ховуларда чемишчидилге

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң огород бригадазының кежигүннери ногаа рассадаларын өстүрер 25 муң саважыгаштарны белеткээн.

Олар ногаа шөлүнге 500 тонна өдекти төккен, картофель үрезинин 80 тоннаны белеткээн. Капуста, помидор, согуна, морковь, огурец үрезиннери база белен.

Чылыткылыг чаа черниң тудуу доозулган, 255 парник рамаларының септелгези доостур чыгаан. Чылыткылыг черге оттулар 58 кубометр ыяш бар. Картофельдин 30 гектар, ногаанын 7 гектар шөлүн колхоз шилип алган.

М. МАЖАА.

Сандак-Доржунуң үлегери

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң ийиги хову бригадазында ажылдап турар М. Сандак-Доржу бодунга онаашкан ажылын кончуг кызымак күүседи келген.

Ол хамыктың мурнунда тарылгага эки белеткенген, чүл дизе, часкы ажылга белен кылдыр ийи аттып дериг-херекселдерин, тергени септеп алган. Ол бодунуң эдилээн аттарынга, аат дериинге болгаш тергезинге, шаланга кончуг камныг.

Ол 6 чыл иштинде сөөртүкчүлеп ажылдап келген, ооң ажылдап турар 2 аттының күжү үргүлчү семис чоруур, ажыл аттарын аргызыпкан дээр ындыг чүве аңаа турбаан. Трактор-хову бригадазынга ол чазын, чайын кывар, чаар материалдарны саадал чокка сөөртүп эккеп турар. Эрткен ажыл-агый чылында ол 1027 күш-хүнүн ажылдап алган.

О. ЯКОВ.

Колхозтуң тарылгага белеткели

Чаа-Хөл районнуң «Бурунгаар» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары чеди чылдың ийиги чылының часкы тарылгазынга белеткелдерни мынчаар чорудуп келген: хову бригадазы тараа культураларының 5639 центнер, ооң иштинде 3128 центнер кызыл-тас үрезинин чажар пынарынга чедир арыглап алган. Могар үрезини 42 центнер, 86 центнер картофель, 9 кг ногаа үрезиннери база бар. Колхоз 138 центнер артыкшыдыг могар үрезинин өске колхозтарга садар.

СТС-тиң дузазы-биле болгаш колхозтуң механизаторларының күжүбиле 19 тракторну, 16 сеялканы, 7 андазынны, 75 илиирни, 1 лущильникти, 2 культиваторну болгаш 22 тергени, үрезин сөөртүр 19 хааржакты септеп дооскан. Огород бригадазының кежигүннери парниктерге хереглээр 103 раманы, 186 шывыларны кылган болгаш огород шөлүнде 157 тонна, кукуруза шөлүнче 486 тонна өдекти, 6 тонна куш өдээн төккен.

Колхоз баштаар чери ховунуң 3 бригадазын эде организастап, четчелен турбускан болгаш 46 ажыл аңдын дыштандырып эгелээн. Колхозчулар 5 кезек черде хову турлаларының 10 чурталга бажынын, хлеб быжырар черни, чупар бажыны болгаш үш столовая бажыцларын септеп турар.

Моон-биле чергелештир белеткелдерде чамдык четпестерни дарый чайладыры негеттинген. Артель кукуруза шөлүнге 3652 тонна өдекти төгер турган үүгле 486 тоннаны, ногаа шөлүнге 303 тонна өдектин орнунга үүгле 157 тоннаны төккен. Ынчангаш бо культураларны тарыыр шөлдерге өдек төгериниң плакын дарый күүседири — эки хүжүт өстүреринин эң чугула үүлдериниң биреэзи болур. Ооң ангыда септеттинмээн 2 тракторну, 9 кожулда машинаазын, 8 илиирни дүрген септээри, ногаа үрезинин, химиктиг чемишчидилгени, үрезин хоранын дарый тып алыры негеттинин турар.

З. САРЫГБАЙ.

Белеткелдер доозулган

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң механизаторлары янзы-бүрү маркаларның 17 тракторларын бүрүнү-биле септеп дооскан. Колхоз тракторларның болгаш өске-даа машиналарның артык кезектерин чогуур ой-шаанда садып алганындан септелгениң шынары эки болган.

Механизаторлар ам андазыннар, илиирлер болгаш көдээ ажыл-агыйның кожуглуг өске-даа машиналарын март айның 10-да бүрүнү-биле септеп доозар деп хүлээлгени алган ажылдап турар.

С. КУУЛАР.

КОЖАЙ БРИГАДАЗЫНДА

Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң Кожайда бригадазының 8 кижи киржикчилиг звенозу тараа культураларының үрезинин арыглап турар. Олар кызыл-тастың 100 тонна, суланың 95 тонна үрезинин арыглап, тускай складче урган.

Колхозчуларның өске ийи звенозу кукуруза тарыыр шөлче өдек сөөртүрүн организастыг чорудуп турар.

Ш. ДАНЗЫРЫМАЙ.

Тарылга шөлүнүң чемишчидилгези

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң кукуруза тарып өстүрер звенозу тарылга шөлүн чемишчидип турар. Трактор-биле болгаш шанактыг аттар-биле ам 867 тонна өдекти шөлде төккен.

Тракторист Адыг-оол хүнде 12 тонна өдекти сөөртүрүн 18 тонна чедир, Х. Камындаан, К. Оолак олар шанактыг аттар-биле өдек сөөртүрүнүн хүн нормазын 150—170 хуу күүседип турарлар.

К. СЕРИН.

ЛЕНИН ХҮНҮНГЕ АЛДАР КЫЛДЫР

Мурнакчы бригадада

30 минутада-ла бир эш идик...

Кызылдың алгы заводунда эш Гавриченкога удурткан сапык дааракчыларының бригадазы коллективте эки ажылдыг мурнакчы бригадаларның биреэзи. Ук бригаданың кежигүннери эрткен чылдың бүдүрүлге онаалдазын ниитизи-биле бүдүн чартык катап ажыр күүсеткеш, чеди чылдың ийиги чылын база-ла багай эвес көргүзүглерлиг эгелээн. Бригада январь айның планын 162 хуу күүсеткен.

Заводтуң сапык дааараар цегинге кире бээрге черле онзагай байдалдыг. Чүнүң-даа мурнунда ында ажылдап турар кижилерниң ажылынга туттунгуру, оларның өөрүшкүлүг чоргаар арыннары кижиниң кичээнгейин хаара туда бээр. Кадаг каккан маскаларның чарышкан даажы идик дааараар машиналарның даажы-биле холушкаш, кандыг-ла бир аялганы кижи сагыжынга киирип келир. Цех ажылчыннары ажылдаар столдарының артында чергелештир олурупкан кижи бүрүзү-ле чок болза даараанган, алгы кескен ийикпе, азы кадаг каккан олурар. Оларның холдарында хончу, майык, улдуң болгаш өске-даа быышкан алгыларның доктааткан чурум ёзугаар бир кижиден бир кижиже эргип чоруп турарын көөрге дээскинип чоруп турар илчирбе ышкаш. Ол бүгү шимчээшкин төнчүзүнге келгеш бүттүнген продукция-биле доостур. Цехте ажылдың чиик болгаш дүрген эргип турарынга холбаштыр мындыг чижекти көргүзүп болур.

Заводтуң идик дааараар цеги чартык шак болгаш-ла бир эш идикти бүдүрүп турар.

Ажыл шагы доостур чедип турда цехтиң ханазында кылып баан полкага 15—16 эш идиктерни чыскаай салып каары чанчыл болган. Ол болза ажылчыннарның чаңгыс хүн иштинде кылган продукциязы ол. А идик дааракчылары хүнде план ёзугаар 11 идикти кылыр хүлээлгелиглер.

Ажыл-нормазының хүн бүрү ажыр күүсеттинип турары — тус-тус кижилерниң ажылын шын организастаан, бүдүрүлгеге эң мурнакчы аргага — шууштурулганың аргазын ажыглап турарында болур.

— Чаа арганы ёзугаар бистин ажылывыс тудуш харылзаалыг. Өске цехтерге белеткеп каан продукцияны бистиң цегивис идик кылыр хуулдуруп турар. Тус-тус кижилер кылыр ажылын эки билир болгаш цех кежигүннериниң күш-ажыл сагылга-чуруму-даа бедик. Ындыг болбастың аргазы чок. Бистер коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп ат дээш демисежип турар болгай бис—деп бригадир эш Гавриченко чугаалап турар.

Цехте ажыл бо хүннерде онза хайныышкынныг чоруп турар. Улуг Ленинниң төрүттүнген хүнүнге бүгү совет кижилер-биле бир дөмей күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш бригада бедиткен хүлээлгени алган. Ол хүлээлге биче эвес. Владимир Ильчиниң төрүттүнген хүнүнге чедир чаотык чылдың планын бүрүн күүседир деп патриоттуг хүлээлгени олар алган.

Алгы заводунда идик дааараар цехтиң ажылын кысказы-биле көргүзерге мындыг. Заводтуң өске-даа цехтериниң ажылы черле эки. Ынчангаш Кызылдың алгы заводу (директору эш Скрыль) чоокта чаа СЭКП Кызыл хооркомунуң болгаш хооркүүскомнуң бүдүрүлгелер аразынга шилчиир Кызыл тугун алган.

Коллектив кежигүннери ол тукту салбас дээш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидип турарлар.

Чурукта: эш Безнутров-биле (солагай талазында) эш Гавриченконуң ажылдап орары.

Сөзү болгаш фотозу С. Феоктистовтуу.

Хуусаа бетинде

Культура эргелелиниң область типографиязының ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары чеди чыл планын 6 чыл дөрт ай иштинде күүседир дээн хүлээлгелиг. Полиграфистерниң алган хүлээлгезинин чедишкиниг боттанып турарын эрткен чылдың болгаш бо чылдың баштайгы айларының түңнелдери көргүзүп турар. Эрткен чылдың планы хуусаа бетинде күүсеттинген. 1960 чылдың баштайгы айларының планнары база-ла эки күүсеттинген. Ылаңгыя январь айның планын типографияның кайы-даа цеги ажыр күүсеткен.

Тус-тус цехтерниң болгаш бригадаларның аразында калбарган социалистиг чарышка парлаар болгаш дептерлээр цехтер эки көргүзүглерни чедип ап турар. Ол цехтер 1960 чылдың ийиги айының планын хуусаа бетинде февральдың 25-те тустузунда 110,4 — 105 хуу күүсеткен. Типографияның өске-даа цехтери боттарынга бердинген планнарын чогуур хуусаазында боттандырган.

В. МАГЕРЯ, парлакчы.

Бригаданың чедиишкини

Сыстыг-Хемниң ыяш ажыл-агый черинде эш В. Берзин удурткан ыяш кезикчилериниң бригадазы бо чылгы сезонда чаа арга-биле ажылдап эгелээн. Бир эвес моон мурнунда чылдарда бригада кежигүннериниң бирээзи ыяшты ужурар, өскези будуун аштаар, а чамдыктары үүгле будук өртедир азы ыяш сөөртүр турган болза, ам ажылды комплексилиг арга-биле чорудуп турар. Бригада кежигүннери эолчежип тургаш кайыдаа ажылды кылыр болгаш бот-боттарынга дузалажып турар. Ыяш ужурар кижи өскелерни мурнай берген болза ол ажылын сосиатказ өөрүнге дузалажы бээр.

Ажылды чаа арга-биле организастааны күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткен болгаш ажылдың шынарын эжижиткен.

Эш Берзинниң бригадазы В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнге эки көргүзүглерлиг ужуражыр дээш хүнүнүң ажыл нормазын 150—160 хуудан кудулаттайын турар.

Хоочун тудугжунуң салыышкыны

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң хоочун тудугжузу эш Үгүжек колхозчу суурну тудуп тургузарынга идепкейлиг ажылдаан. Чыраа-Бажы суурда ооң кылышкан тудуглары хөй.

Назы-хары элээн улгады-даа берзе, тудуг талазы-биле онаашкан ажылының нормазын ол хүн бүрүде 150 хуу күүседип келген.

Ол бодунуң дуржулгазын аныяк тудугжуларга нептереткен, ам колдуунда тудугнуң нарын үүлдерин кылып турар болгаш көдээ магазин бажыңының кастактарын чазап дооскан, сонга рамаларын кылып эгелээн. Ооң кызымак ажылын колхоз баштаар чери үнелеп көргеш, чылдын-на өртектиг үүлдер-биле шаннап турган.

К. КОМБУКАЙ.

Эн улуг гидростанцияларның тудугжуларының чарыжы

ИРКУТСК. (СЭТА). Братскэсстройнуң» коллективи 1960 чылга хүлээлгени албышаан, эрткен чылын чаржып турганы Сталинград болгаш Красноярск ГЭС-териниң тудугжуларын социалистиг чарышка кыйгырган. Тудуг эптелге ажылдарының чыл планын декабрь 25-ке чедир күүседирин Братскиниң гидротудугжулары хүлээнгеннер. Гидроэлектростанцияның баштайгы агрегаттарын 1961 чылда ажылдадып киирерин хандырар төлээде, бо чылдың төнчүзүнге чедир 1.700 муң кубометр довурак-даштыг онгарларны калар, гидро-белдириниң кол-кол тудугларының дөжектеринге 1.300 муң кубометрден эвээш эвес бетонну кудар, плотинаның оң талакы кезиинден бүдүн-чартык миллион кубометр довуракты арыглаар. Тудуг-эптелге ажылдарының бот-үнезин планга улур 0,1 хуу кудуладыр болгаш чаартыкчыларның, чогаадыкчыларның саналдарын ажыглалга киирип тургаш, чылда 8 миллион рубльден эвээш эвес камналганы чедип алыр.

Коммунистиг күш-ажылдың коллективтери болгаш шалыпчылары деп ат дээш бригадаларның, экипажтарның, эолчеглериниң болгаш тустус ажылчыннарның чарыжын калбаа-биле хөгжүдерин туруштуу-биле чедип алыр саналды Братск ГЭС-тиң тудугжулары кииргеннер.

Волганың болгаш Енисейниң гидротудугжулары Ангара хемде боттарының эштериниң кыйгырыын дораан-на уткуп хүлээп алган. Эн улуг үш гидротудугларның коллективтериниң социалистиг чарыжы уламчылап турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Инструктор—организакчы чугула звено

Партия комитединиң инструкторг амыдырал-биле тудуш харылзаалыг, кижилерге ээлдек, мергежилдиг, политиктиг эскерилдени болгаш хайгаралды угаан билир дуржулгалыг организакчы болур. Инструкторнуң кол сорулгазы — үндүрген шиитпирниң күүселдезин организастаары дээш, тургустунган айтырыгны боттандырары дээш кижилер-биле ажылды чорудары, партийжи-организастыг болгаш полит-кижизидилге ажылын эжижидери болур. Ол болза партияның кудуку организацияларына практиктиг дузаны көргүзер, шиитпирлээр өйү келген чугула айтырыгларны комитеттиң мурнунга тургузар хүлээлгелиг.

Партия комитединиң инструктору кижи хамыктың мурнунда болу эгелекчи, кызымаккай, бот-тывынгыр болур. Ажылга харысалганы бедидер, эки дуржулганы чогуур үеэзинде деткиир талазы-биле партия эге организацияларынга боттуг дузалаар ужурлуг. Инструкторларның ажыл-чорудулгазының чедиишкинин оларның харылап турары черлерде ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң түңнелериңден үнелеп көөр апаар.

СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, бистиң областың партия организациязы масса чоңбиле харылзаазын улам быжыглаан, политиктиг удуртулганың болгаш организакчы ажыл-чорудулганың чаа дуржулгалары-биле байыттынган. Чеди чылдың бирги чылының планын күүседири дээш демиселге бүгү күштү эвилелдеп, партияның организакчы болгаш кижизидикчи ажылының деңнелин улам бедиткениниң түңнелинде область көдээ ажыл-агыйга, үлегиг болгаш культура хөгжүдезинге көскү чедиишкиннерни чедип алыр аргалыг болган.

Партияның чамдык райкомнары инструкторлар составын шын шилип быжыглаар, оларны сургап кижизидер, политиктиг билиин бедидер, ажыл-херекке мергежилин болгаш харысалгазын дынзыдар талазы-биле чугула хемчеглерни ап чорудуп турар. Маңаа СЭКП Чөөн-Хемчик райкомун чижек кылдыр айтып болур.

Партияның удуртур ажылдакчыларының өөредилгезинге райком чугула кичээнгейни салып турар. Парторганизация секретарьларының инструкторлар-биле каттышкан семинарларын, сургаалдалыг хуралдарын ей-ийде чорутпушаан, оларга тодаргай экономиканы, партия амыдыралының айтырыгларын база өөредип секретарьлары-биле кады бөлгүмнерге өөренир дыңнакчыларның составын болгаш ооң пропагандистерин көрүп, бадылап турар.

Бистиң Бии-Хем районнуң төвүнге эрткен чылдың күзүнүнде база-ла шак ол чурум ёзугаар СЭКП райкомунуң чанынга политэкономия өөренир бөлгүмнү организастаан. Аңаа өөренири-биле 10 кижи адын бижидип алган. Олар бодунуң теоретиктиг билиин бедидип алыр дээш дыка кызып турарлар. Ынчалза-даа ооң ны анализтеп көрген. Эки үлегерни түкнеп, ону калбартырынга база четпестерни дарый чайладырынга тодаргай хемчеглерни көдээ Советтиң күүскомунга, партбюрога тургускан. Социалистиг чарышка алган хүлээлгелериниң, планныг онаалдаларының чогуур өйүнде күүселдези дээш практиктиг дузаны колхоз баштаар черинге болгаш партия эге организациязына ол көргүскен.

Ажыл-херекти билдилиг башкарар талазы-биле организакчы арга сумени СЭКП Кызыл хоорай болгаш Каа-Хем райкомнарының инструкторлары база илередип турар. Чижээ, хооркомнуң оргкилдизинин инструкторлары эштер В. Тока, Норбу олар ажылын ай санында план ёзугаар чорудуп, будүрүлге, албан организация, өөредилге черлеринде парторганизацияларның ажылынга боттуг дузалажып турар.

Каа-Хем районнуң партия организациязы социалистиг чарышты калбартырынга сөөлгү үеде чамдык хемчеглерни ап чоруткан. Мооң мурнунда кошкак хөгжүлделиг ажыл-агыйлар боттарының аайы-биле чаржып турган, а ам олар мурнакчыларның деңнелинге чедери-биле оларны чарышка кыйгырып турар апарган. Алган хүлээлгелериниң күүселдезин ей-шаанда түңнеп, оларның эки үлегерин калбартып, ажыл дуржулгазы солчурунун хуралдарын доктаамал организастап турар. Ол ышкаш мурнакчылар-биле ужуражыышкыннарны чер-черге эрттирери районда калбарып турар.

«Тиилелге» колхозтуң дуржулгалыг малчыны Салчак Ундушпанның хой ажылынга он чыл болганынга холбаштырган ужуражыышкын үлегерлиг эрткен. Аңаа баштай колхоз даргазы эш Зайцев илеткел кылган. Дараазында малчыннар, артель будүрүлгезинин өске-даа адырларында мурнакчы кижилер дуржулга солушган. Хуралдың түңнелинде шаннаалдар болган. Бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнүң ол хүнге турасказаткан концерт көргүзүглери база солун эткен.

Будүрүлгеге чаартыкчы, эгелекчи саналдарны деткиир, курлавырларны дүрген шингээдир, күштү болгаш аргаларны чөп ажыглаар талазы-биле хемчеглерни СЭКП Каа-Хем райкому организастап турар. Инекти баглавайын ажаарын болгаш электри-биле сааарын, чер кырынга силостаашкынны колхозтар боттандырып турар. Фермаларда болгаш бригадаларда хой күш негеттинер ажылдарны механизастаар, эртемнин болгаш практиканың чаа депшилгелиг аргаларын дидим ажыглаар, кадрларны шын шилип депшидер болгаш кижизидер айтырыгларже чугула кичээнгей салдынып турар.

Мооң-биле кады чамдык партия райкомнарында инструкторлар-биле ажылда улуг четпестер барын база айтыр херек. Инструкторлар партия эге организацияларын дамчыштыр чон ортузунга кижизидикчи, организакчы ажыл-херекти боттандырар турбуже, СЭКП Сүт-Хөл райкому белеткел чок хөй хуралдар кылырынче, ниити кыйгырыглар, эренгей доктаалдар үндүрериниче чайлып турар. Райкомнуң аппарадының ажылында тода болгаш оперативтиг болур чорук четпес тургустунган. Ооң түңнелинде районнуң ажыл-агый көргүзүглери дыка чавыс болуп турар.

Бии-Хем районда байдал Сүт-Хөлден база улуг дээредевес. Будүрүлгеге коммунистериниң мурнакчы ролюн, партийжи даалгага харысалгазын бедидер, планныг онаалдаларны чедиишкиниг күүседиринче чонну эвилелдээр организакчы хемчеглерни чамдык партия эге организациялары дыка четпес боттандырып турар. Ону СЭКП райкомунуң секретарьлары эскербейн турары, райкомнуң инструкторлары «кабинетчи» методка чаңчыкканы дыка четпес. Чижээ, райкомнуң оргкилдизинин инструктору эш Покояков эткен будун чыл иштинде чүгле 40 хонук командировкалаан. Шак ындыг четпестер чамдык өске-даа районнарда бар, ону дарый чайладыры чугула.

СЭКП хоркому болгаш райкомнары инструкторлар-биле ажылды амгы негелдениң деңнелинге бедидери чугула. Райкомнуң чүгле аппарадында эвес, штаттан дашкаар инструкторларны көвүдедир, оларны өөредир, харысалгазын бедидер, ажылының эки үлегерин калбартыр ужурлуг. Инструктор — организакчы ажылга чугула звено болурун партия комитеттери уттуп болбас.

К. ЧАМЗЫРЫН,
СЭКП обкомунуң инструктору.

Агитаторлар ажылдавастаан

Тожу районнуң «Совет Тыва» колхозта партийжи-политиктиг кижизидилге ажылы амгы үениң негелдезинин деңнелинге ыракта четпейн турар. Ында партия организациязында 30 ажыг агитатор бар деп санадып турар. Оларның чаңгызыдаа эткен чылдың иштинде ажыл кылбаан. Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң 7 кежигүннериниң иштинден 6 кижи кандыг-даа лекция номчуваанпар.

Бо чорук болза ында партия организациязы СЭКП Төп Комитединиң «Амгы үениң байдалында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» доктаалынга хамаарыштыр бодунуң ажылын эде тургуспайн турарын көргүзүп турар.

Мындыг четпестер-биле тааржып олуруп болбас. Бо четпестерни дарый эдер талазы-биле хемчеглерни алыры ында партия организациязының ам бирги эелчегде кылыр ажылы болур ужурлуг.

Б. ЧИГЖИТ.

Шоочалыг агитпункт

Сүт-Хөл районнуң төвүнге 1959 чылда-ла агитпункт кылдыр 100 кижи олуттуг бажыңны туткаш, дерээн болгаш ооң эргелекчизинге райпо даргазы эш Кысыгбайны октябрьдала райком бадылаан. Ол бажыңның агитпункт болур ролю шак ооң-биле өйлежип калган болгаш бөгүнге чедир ында кандыг-даа ажыл чоруттунмайн турар. Чылдагааны — одаар ыяш чок. Ол агитпунктуну чылыгладыр болгаш ажылын эжижидер дугайында айтырыгны ында партия организациязының хуралынга үш катап тургузуп, эш Кысыгбайдан негээн, хуучулар хуралындан бир удаа база негээн. Ынчалза-даа ол негелдеер эш Кысыгбайны тыындырып шыдавайн барган.

Чурттакчы чоннуң, хуучуларның ол хире чугула чериниң ажылын хүлээп алгаш, ону эш Кысыгбайның шоолуг-ла херекке албайн турарын кижи кайгаар чүве.

П. ШОКПАА.

Москва область. Металлургия үлетпүрүнге машиналар белеткеп берип турар бүдүрүлге чери—аар машина тудуушкунунуң Электросталь заводунуң ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары «Коммунизмге эң эки машиналарны бүдүрээли!» деп лозунбиле ажылдап турарлар. Эрткен чылдыы-биле деңнээрге, бо чылын хоорзалар кылыр дериг-хекселдерни бүдүрери ол бүдүрүлге черинге ийи катап өзер. Ам ында эң болбаазын механизмнер-биле дериттинген станны—хоорзаларны соксаал чокка кылыр станны Челябинскиниң хоорза кылыр заводунуң чагыы-биле эптеп кылып турар. Ол дыка бүдүрүкчүлүг болгаш ол хевирлиг өске станнардан ылгалдыг болур. Ук стан хоорзаларны чайырлавышаан бүдүрер.

Чурукта: заводтуң эптелге цеги. Хоорзаны соксаал чокка кылыр станның кезектерин эптеп турары.

Фото В. Куновтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

ХУУЧУЛАРНЫҢ ЧАГЫГЛАРЫН БОТТАНДЫРАР

Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинде хуучулар хуралынга магазин эргелекчизи эш Камаловтуң отчёттуг илеткелин дыңнаан. Колхозтуң ажыл-ишчилериниң хереглелдерин хандырар дээш алдынган чамдык хемчеглер-биле чергелештир, магазиниң ажылында улуг четпестерниң барын хуралга санал берген хуучулар тодаргай илереткен.

Садыг ажылынга кадрларны шилип алырда частырыгларны Каа-Хем райпозу эткен чылын болдуруп турган. «Совет Тыва» колхозта магазин эргелекчизинге Мохордаева деп кижини чоруткан, а ол кижи үр эвес үениң иштинде садыглааш, хереглел кооперациязының 16 муң рубль түннүг өнчүзүн самчыгдаан, ооң сөөлүнде Шумов деп кижини чорудуп кааргa, ол 21 муң рубльди самчыгдап чок кылган. Магазин эргелекчизинге хөй кижилер кирип, солчуп, санажылганы кылып турда, магазин үр үеде хаалчак туруп келген.

Магазиниң амгы садыгжызы эш Камалов колхозтуң ырак одарларда малчыннарынга бараанларны чедирип садыглаарын организаставайн келген. Харын-даа, ырак одарлардан келген малчыннарны мәнадыр, саададыр чоруктарны болдуруп турган. Малчыннарның хереглелдерин үзүктелишкин чок хандырарынче чогуур кичээнгейни угландырарын хуучулар чөптүү-биле негээннер.

А. ТӨГҮТ-ООЛ.

* * *

Чаа-Хөл районнуң «Буруңгаар» колхозта хуучуларның отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп эткен. Эрткен отчёттуг үеде чоруткан ажылдарының дугайында магазин эргелекчизи эш Сунчукованың болгаш лангыы комиссиязының даргазы эш Санзаның илеткелдерин хуралга дыңнаан. 1959 чылда—чеди чыл планының баштайгы чылында чонга 2 миллион 56 муң рубльдиң бараанларын садыглаан. Ооң иштинде 40 ажыг демир оруннар, 15 чадаг тергелер, даараныр 10 машиналар болгаш чугула хереглелдиң өске-даа хөй барааннарды саттынган.

Магазиниң ажылында бар четпестерни хуучулар демдеглээн. Демир оруннарны, даараныр машиналарны сөөлгү үеде магазинде эвээш садыглап турар. Ол ышкаш бажыңның чугула эт-хекселдери болур столдар, сандайлар, хеп болгаш чем шкафтары садыгда барык көзүлбестээн. Ол барааннарны моон сөңгаар магазинге арбыдадыр эккелдирерин база садыгжы эш Сазанакованың чонга ээлдек эвес чоруун соксадырын хуучулар чагаан.

В. УЙНУКАЙ.

* * *

Тес-Хем райпозунда тускай автолавка болгаш өскүк машиналары бар болза-даа, ырак одарларда малчыннарны чедирип садыглаарын чогаадыр. Ол ыкаш ажылдарының дугайында магазин эргелекчизи эш Сунчукованың болгаш лангыы комиссиязының даргазы эш Санзаның илеткелдерин хуралга дыңнаан. 1959 чылда—чеди чыл планының баштайгы чылында чонга 2 миллион 56 муң рубльдиң барааннарын садыглаан. Ооң иштинде 40 ажыг демир оруннар, 15 чадаг тергелер, даараныр 10 машиналар болгаш чугула хереглелдиң өске-даа хөй барааннарды саттынган.

Магазиниң ажылында бар четпестерни хуучулар демдеглээн. Демир оруннарны, даараныр машиналарны сөөлгү үеде магазинде эвээш садыглап турар. Ол ышкаш бажыңның чугула эт-хекселдери болур столдар, сандайлар, хеп болгаш чем шкафтары садыгда барык көзүлбестээн. Ол барааннарны моон сөңгаар магазинге арбыдадыр эккелдирерин база садыгжы эш Сазанакованың чонга ээлдек эвес чоруун соксадырын хуучулар чагаан.

* * *

Тес-Хем райпозунда тускай автолавка болгаш өскүк машиналары бар болза-даа, ырак одарларда малчыннарны чедирип садыглаарын организаставайн турарын хуучулар илереткен. Райпозунуң Ленин аттыг колхозунуң О. Шынаада элээн хөй малчыннары бар. А оларга барааннарны чедирип садыглаарын сөөлгү үш айларның дургузунда чаңгыс-даа катап организаставаан. Ооң түңнелинде малчыннар барааннар садып алыр дээш ырак черлерде магазиннерже шүүдеп чоруур ужурга таваржып турар.

В. ДИРЧИН.

* * *

Улуг-Хем райпозунуң Ийи-Талда болгаш Баян-Колда көдээ магазиннери эткен чылдың бараан саарылгазының планнарын чедир күүсетпээнин хуучулар хуралдарынга шынгыы шүүмчүлээн. Бараан саарылгазының планын күүсетпээнинин кол чылдагааны бараанның эвээжинде эвес, а садып алыкчыларның хереглелдерин четпес өөренип, садыгны чон ортузунга эки организаставаанында болуп турар.

Чоннуң хереглелдерин хүн бүрүде сонуургаан көөрүн, садыгны дээре организаставын чоруурда, садыгны дээре организаставаанда болуп турар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Дыштаныкчыларда

Балгазын санаторийниң дыштаныкчылары хөглүг болгаш солун кежээлерни эрттирип турарлар. Совет Армияның болгаш Шериг Далай Флодунуң Хүнүн олар демдеглээн. Ол хүн санаторийниң хана солуну үнген, Армияның болгаш Флоттуң дугайында чуруктар монтажын кылган.

Дыштаныкчыларның аразында уран чүүлге талантылыгларның солун концерти организастаттынган. Аңаа дыштаныкчылар Глухов, Очур, Лопсан-Чымба олар ырыларны, танцыларны болгаш рассказтар үзүндүлерин дыка солун ойнап күүсеткеннер.

Коллектив ам делегейниң хөрээженнер Хүнү—Март 8-тиң байырлалынга белеткеник турар.

Ч. ОНДАР.

Пропагандистерге болгаш агитаторларга дузаламчы

Совет хөрээженнериң эрес-маадырлыг чоруктары

Хаанныг Россияга хөрээженнериң үлуг-хуузу кончуг аар-берге турган. Ниитилелге-даа, база ол ышкаш өг-бүлеге-даа хөрээженнериң эрге-шөлээ чок болур чоруун база дорамчылалдыг байдалын хаанның хоойлуларынга ажыы-биле быжыглап бижээн.

Фабрикаларда чүгле «кара» аар ажылдарга ажылдаарын хөрээженнерге чөпшээрээн болгаш ооң күш-ажылының төлевирин ер кижилерниңден эвээшти төлээр турган. Үлетпүрде хөрээженнериң үштүн ийи кезии пес-тываны болгаш даараныла бүдүрүлгезинге ажылдап турган, оларда ажыл төлевири эң эвээш болгаш күш-ажылдың байдалдары аар турган.

Россияга революстуг шимчээшкиниң база бир киржикчизи, партия болгаш хөй-ниитиниң көскү ажылдакчызы Клавдия Ивановна Николаевапың ол дугайында сактып бижээни болза: «Мен 11 харлыымдан эгелээш фабрикага ажылдап кирген мен. Хоойлу ёзугаар 11 шактыг ажыл хүнү доктааттынган, а херек кырында хөрээжен ажылчыннар станоктарга хүнде 18 шакта ажылдаар болгаш 13 көпеекти алыр турган. Ажыл шагындан дашкаар ажылдаарынче албадап, шак бүрүзүнде бир көпеекти төлээр турган».

Хөрээженнер сонгулда эргелериндеи шуут казыттырган. Революция мурнундагы үеде хөрээженнериң чүгле 12 хуузу бижик билир. Тараачын хөрээженнериң байдалы оон дора турган. Көдээге хөрээжен уруг төрүттүүгенде, ону «артык» кижи кылдыр көөр турган. Тараачын хөрээженнер үлег черни алыр эргези чок болгаш экономика талазы-биле адазындан база ашаандан бүрүн хамаарылгалыг чораан.

А узбек, туркмен, казах, кыргыс хөрээженнериң амыдыралы кайы хире каранғы-будуулук, аар-берге чорбаан дээр боор! Ада-иелер назы четпээн уругларын ашакка берип турганы хаая эвес. Ашаа кадайын өлүрер, ону бажыңдан үндүр ойладыр, эттээр, соккулаар, баштайгы кадайдан аңгыда ийиги, үшкү, дөрткү кадайны алыр эргелиг турган. Хөрээженнер чүгле ашааның чөпшээрели-биле дашкаар үнүп болур. Чаңгыс столга эр кижи-биле кожа олурары оларга хоруглуг. Ашакка барган хөрээжен кижи ашаа өлген соонда безин бодунуң салым-чолун баш билир эргези чок чораан.

Хөрээженнериң дарлаттырган болгаш эрге-шөлээ чок чораан байдалы чүс-чүс чылларда туруп келген. Кижи төрелгетениң дээре угаанныгары хөрээженнерни хостаарының айтырыын шиитпирлээрин чүс-чүс чылларда бодап келген.

Ынчалза-даа чүгле Маркс, Энгельс, Ленин хөрээженнериң айтырыын шын шиитпирлээриниң оруун айыткан. Хөрээженнерге ёзулуг эрге-шөлээни тыпсырының айтырыын чүгле пролетариаттың эрге-чагыргазының тургустунганының сөөлүнде чедиишкиниг шиитпирлеп болур, хөрээженнериң киржилгези чокка ниитилелдиң улуг эргилделери болдунмас деп марксизм-ленинизм өөредип турар.

Революстуг шимчээшкиниң хаазында-ла Н. К. Крупская, Р. С. Землячка, М. И. Ульянова, А. И. Ульянова, А. М. Коллондай, Н. К. Самайлова, И. Ф. Арманд болгаш чажыт ажылга турган мун-муң хөрээженнер революсчу улустуң өң эки төлөлекчилери-биле хол-холундан туттунчуп алгаш, дарлалга болгаш мөлчүгделге удур демисежип турган. Революсчу хөрээженнер партиянын янзы-бүрү харыысалгалыг даалгаларын улуг күзелдин-биле күүседип турганнар: чажыт квартираларны болгаш чыглыр черлерни харагалзаар, хоруглуг литератураны шыгжаар, кыйгырыгларны тарадыр хүлээлгелерни күүседип, чажыт типографияларга ажылдап турган, партия комитеттериниң аразында харылзаачылар болуп, цехтерде болгаш казармаларда ажылыннарның өртузунга агитаторлар болуп ажылдап турган.

Россияның ажылчын хөрээженнериниң шимчээшкинин В. И. Ленин, большевиктер баштаан. Ажыл-ишчи хөрээженнер үш революцияларга киришкен.

Хамааты дайынның чылдарында хөрээженнер боттарының төрээн эрге-чагыргазын даштыкы империалистерден болгаш ак-гвардейжилерден камгалап алган. Олар фабрикаларга болгаш заводтарга ажылдап, фронтуже сестра кыстарны чорудуп, кызыл шериглерниң кезектеринге пропагандистер болгаш агитаторлар болуп, Кызыл Армияга дузаламчының хүннеринге болгаш неделяларынга идепкейлиг киржип турган. Олар субботниктерни болгаш воскресниктерни чорудуп, кызыл шеригжилерге болгаш тифтен аараннарга иштики хептерни халас даарап берип турган, оттулар ыяшты белеткээринге, демир орудтарны септээринге киржип турган. Ажылчын болгаш ядыы тараачын хөрээженнер тарааны белеткээр талазы-биле улуг ажылды кылган.

Иелерге болгаш уругларга аас-бежиктиг үлүгну Совет эрге-чагырга берген. Октябрьның социалистиг Улуг революциязы хаанныг ёзунуң үезиндеги хөрээженнериңчартык күл байдалындан оларны хостаан.

Совет хөрээженнер — социализмниң эрес-соруктуг тургузукчулары болган. Олар бистиң чүртүвүс-биле кады өзүп келген болгаш оларның амыдыралының кол утка-бодалы — чаа ниитилелди тургузарында. Хөрээженнер беш чыл планнарын күүседиринге, чүртту индустриализастаарына болгаш көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарынга аажок улуг күш-ажылын киргеннер.

Чүс-чүс чылдарда бектелгеге турган аажок улуг чогаадыкчы күштер калбак делгемче үнген. Хөрээжен ажылчыннар Магнитогорскиниң, Днепрогэстиң плотиназының тудуунга киржип, баштайгы тракторну кылып үндүрүп, чаа хоорайларны тутканнар, ситец пөстү аргыш, көзүлбээн дүжүттерни өстүрүп ап турганнар. Ынчангаш улус чон оларны шалыпчылар, стахановчулар деп хүндүлел-биле адап турган. Социализм тургузуушкунунуң төөгүзүнге пөс аргыкчызы Виноградованың, Паша Ангелинаның, Мария Демченконуң, Марина Гнатенконуң аттары кирген. Суур бүрүзүнде, кандыг-даа фабрикада болгаш заводта, эң ыраккы тулугда оларның аттарын билир болгаш сактып чоруур. Олар коммунизмче баар орудту биске салчып берген-не болгай.

Бистиң улузувус Ада-чургуң Улуг дайынынга хөрээженнериң эрес-маадырлыг болгаш коргуш чок дидим чоруунга чоргаарланып турар. Хөрээженнерге чижеглээр чүве чок аар-берге үүрге онаашкан. Адалары, акы-дуңмалары, ашактары фронтуже чоруткан, а эргим хөрээжен өңнүктери, иелери, угба-дунмалары станоктарга болгаш шөлдерге оларның орнун солаан.

Бистиң Төрээн чүртүвүстүң алдарлыг кыстары фронтуга болгаш партизан отрядтарынга маадырлыы-биле дайылдажып турган. Хөрээжен харылзаачылар, ужудукчулар, медицина ажылдакчылары, снайперлер, разведчиктер, партизаннар төрээн черин дайзындан камгалап, бодунуң амы-тынын харамнанмайын, бүгү-ле аар-бергелерни туруштуу-биле шыдажып эрттирген. Хөрээженнериң шак ындыг массалыг маадырлыг чоруу кижи төрелгетениң төөгүзүнге турбаан. Зоя Космодемьянскаяның, Лиза Чайкинаның, Женя Руднёваның, «Аныяк гвардияның» кыстарының—ынак Төрээн чүртүнүн хостарының коллективизастаарынга аажок улуг күш-ажылын киргеннер.

Дайын сөөлүнде чүрт улус ажылагыйын катап тургузарын эгелээн. Маңаа совет хөрээжен патриоттар боттарын могаг-шылаг чок ажылишчилер кылдыр база көргүскеннер. Совет күрүнеиниң хөгжүлдезинин бүгү ye-чадаларында социалистиг тургузуушкуннуң чедиишкиннери хөрээженнериң эрес-маадырлыг ажылы-биле холбашкан. Ынчангаш бистиң чүртүвүста социализмниң бүрүн болгаш туюлунга чедир тиилелгези хөрээженнериң идепкейлиг киржилгези-биле чедип алдынганына олар чоргаарланып турар.

Кажан чүрт коммунизмни тургузарын калбартырының үезинче киринкенде совет хөрээженнериң чогаадыкчы угаан-бодалы, эгээртинмес энергиязы болгаш сорук киркичи күш-ажылы улуг тудугнуң бүгү участоктарында илереп турар. Чүртүн улус ажыл-агыйында ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның 47 хуузу, а 1958 чылда колхозтарның ниитиниң ажыл-агыйында ажылдап турарларның 60 хуу хирези хөрээженнер болуп турар. Улус өөредилгезинде болгаш кадык камгалалында кол роль оларга хамааржып турары чөптүү. Совет эмчилериниң 75 хуузу—хөрээженнер.

Хөрээженнер боттарының улуг салыышкынын киирбейн турар будурукчу күш-ажылдың, эртемнин, культураның ындыг адыры чок. Кур черлериниң шингээлдезинде, электростанцияларның, атомнуг станцияларның тудуунда, дүрген ужар реактивтиг самолёттарны чогаадып тургузарынга—чер болганда хөрээженнериниң киирген күш-ажылының үлүү бар. Үлетпүрде дээди болгаш ортумак тускай эртемниг 732 муң хөрээжен инженерлер болгаш техниктер ажылдап турар. Олар Черниң кылымал эдеринчилерин болгаш космиктиг ракеталарны, даа машиналарны чогаатчын турар. 28 муң ажыг хөрээженнер докторлар азы кандидаттар, 140 муң хөрээженнер — эртем ажылдакчылары. Партия болгаш күрүнеиниң удуртукчу албан-дужаалдарында бистиң хөрээженнеривисти база көрүп турар бис. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының аразында 366 хөрээженнер бар.

Литературага болгаш уран чүүлге хөрээженнериң салыышкыны улуг. Чүртүн 662 хөрээжен чогаалчылар, 1500 хире чурукчулар, хөй-хөй архитекторлар, композиторлар, артистер, журналистер бар.

Совет ажыл-ишчи хөрээженнер амыдыралче хандыр кирип, чаа-чаа чүүлдерни чогаадып турар. Чеди чылдың бирги чылында-ла чаа чүүлдерни кылган хөй маадырларның аттары дыңналы берген. Валентина Гаганова бодунуң дуржулгазын, билиин, чалбыыштыг күзелин дамчыдып бээр дээш хожудангай бригадага бодунуң эки-туразы-биле барган. Бисте эки эгелээшкиннерни бүгү улус деткип турар.

Бистиң үениң хөрээжен ажыл-ишчилериниң күш-ажылы ханы утка бодалдыг болгаш чогаадыкчы апарган. Чижээлээрге, Юля Вечерова—станоктарның 1965 чылда планнаттынган будурукчүлүүн чеди чылдың бирги чылында-ла чедип апкан баштайгы аргыкчы болган.

Ленинградтың Охинск химия комбинадының ажылчыннары Людмила Мельникова, Людмила Григорьева, Антонина Штыкова, Евгения Лихачева «Бодунуң билир бүгү-ле чүүлдеринге өскелерни өөрет» деп кыйгырганнар. Ол эгелээшкин цехтиң 120 ажылчыннарын хаара тутканн. Коллектив коммунистиг күш-ажылдың цеги деп хүндүлүг атты чедип алган.

Кижилер боттарының күштерин кайыын тып ап турарыл? Коммунизмче орукту марксисчи-ленинчи идеяларның өшпес чырыткызы-биле чырыдып турар партия улуг күштү кижилерге берип турар.

Чыл келген тудум-на колхозчу суур байлакшып, ооң культуразы өзүп, кудумчулары, тудутлары чаагайжып турар. Хоорай биле көдээниң аразында ылгалдар чидип бар чыдар. Коммунизмни идепкейлиг тургусчуп турар чаа кижилер — тараачыннар өскен. Мал ажылының продуктуларын чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр будурер талазы-биле Американың Каттышкан Штаттарын четкеш, эртерин боттарының сорулгазы кылдыр олар салган. Маңаа база-ла алдарлыг колхозчу хөрээженнер, совхозтарның ажылчын хөрээженнери боттарының үлегерин көргүскеннер. Ажыл-агыйны башкарып чорударын хөрээженнерге бүзүреп турар. 1000 хире хөрээженнер колхозтар даргаларынга сонгуттурган.

Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакпыр Маадырлары Парасковья Николаевна Коврованың болгаш Ксения Куприяновна Петухованың, Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары Мария Андриановна Судовыхтың, Анна Игнатьевна Ефремованың болгаш өске-даа совет патриоттарның алдарлыг аттарынга бүгү совет улус

БИЧИИЛЕРГЕ БАЗА БИР БЕЛЕК

(Фоторепортаж)

Чоокта Кызылдың Каа-Хем суурунда 150 уруглар турар чал № 11 уруглар сады ажыттынган. Ада-иелер боттарының уругларын неделяның понедельник хүнүнде аңаа апарып клар болгаш чүгле субботада барып ап алырлар, өске хүннерни уруглар кижизидикчилерниң удуртулгазыбиле ол садка сйнап-хөглеп, дыштанып эртпирерлер.

Ында бичии чаштарга таарымчалыг бүгү байдал тургустунган. Тускай эртемниг 12 кижизидикчи кадрлар дүн-хүн иштинде өөлчежип ажылдап турар. Оларның чамдыктары, ылаңгыя Л. Громатская, Р. Фролова, А. Тупицина олар мурнунда чылдарда Кызылдың уруглар садтарынга хөй чылдарда ажылдап чораан дуржулгалыг кижизидикчилер болур.

150 уруглар... Оларның кижи бүрүзүнге коммунистиг кижизидилгени билиндирип чаңчыктырары ындыг-ла белен эвес болгай. Ол чугула сорулганы чаа тургустунган аныяк коллективтиң кижизидикчилери туруштуубиле шиитпирлеп эгелей бергеннер. Бичии чаштарга уруглар сады — төрөөн бажыңнары дег, а кижизидикчилер — иелери ышкаш апарган.

Аныяк кижизидикчи Валентина Ильинична Момот уруглар садының санатория режимниг ортумак назылыг бөлүк уруглары-биле номчулгага белеткени бергенин (**үстүнде чуруктан**) көрүнер. Ооң бөлүү уруглар садында дээрелерниң бирээзи. Ол бодунуң

фановна кезек үеде ында тускай бичии өрөөлге часкаан чурттап турган. Ам аңаа Татьяна Котовщикованы дузалакчы кылдыр берген. Ажыл улам хөглүг апарган. Оларның кылып турар чеминиң шынарын демдеглээр кыдыраашта чүгле: «сүүзүнүг, амданныг» деп эки сестерни бижээнин көрүп болур. Улуг повар А. Балакина (**оң талазында**) болгаш ооң дузалакчызы Т. Котовщикова оларның кухняда ажылдап турары. (**Ортузунда чурукта**).

Анна Александровна Тупицинаның санатория режимниг өлүүди уруглар бөлүү даштыгаа агаарлап чораан келгеш, чурук чуруурунче кирипкеннер (**Адаан-**

кижизидип турар уруглларына ынак, хүн чуруму бичии-даа хажытпайн боттандырын турар.

Улуг повар А. Балакинага баштайгы үеде берге турган. Кежээки чемни белеткеп, уруглларны чемгерген соонда, ооң хоорайже чанып кээп хонар аргазы безин чок турган — эртенги чем озалдай бээр, ынчангаш Анна Фаи-**да чурукта**). Удатпаанда-ла уруглларның чурупканы чечектерге, самолёттарга Анна Александровна демдекти салып эгелей берген.

Уруглар садының эргелекчизи Валентина Павловна Глухих бодунуң ажылдаар черинге барык олурбас. Таарыштыр организастаар ажылдар ам-даа хөй. Садка кижизидикчилерниң тон азар аскызы, хоорай-биле телефон харылзаазы чок болгаш бус-биле ажылдаар одалга системазында ам-даа четпестер бар. Чаа тургустунган уруглар садының аныгын улам экижидер талазы-биле хоорайның улус өөредилге килдизи дузалажыр ужурлуг.

А. АИР.

Малчыннарның чуртталгазынче сагыш салыр

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң тудуг суурунда чыл бүрү улам сайзырап турар. «Эң дээре арыг-шевер колхозчу суур дээш» деп социалистиг чарыштың эгелекчилери бо колхозтуң кежигүннери болгай. Колхозтуң суурунга барган кижилер ленинчилер боттарының сөзүн өөлеп турар-дыр деп дораан эскерип каар.

Ынчалза-даа колхозтуң кол байлаа болур ниитинин малын кадарып турар малчыннар канчаар чурттап турарыл дээш көөр болза, байдал сыр өске апаар. Колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Чамбал-оол) болгаш партия эге организациязы (секретары эш Балчый оол) колхоз суурунга тудуг, септелге кылыры-биле кызыгаарланган, а малчыннарның чуртталгазынче сагыш салбайн турар.

Колхозтуң 19 коданда шээр малын малдап турар малчыннарының чамдызы олурар бажың-биле хандыртынмайн, өглерде чурттавышаан. Чижээ, хөйжулар Шадып, Шериг-оол, Шактар-оол, Дадарыкпай, Чулдум кыштың чыккылама соогун эрги, самдар өглерге эрттирип келди. Ам соок чымчаза-даа аңаа чурттаары ам-даа берге. «Бир эвес колхозтуң удуртукчулары бо өглерге кыштың соогунда кээп, каш хонукта чурттаптар болза, кандыг хемчет алырын ам-на бодай бөөрлер боор» деп малчыннар чугаалажып олурар.

Н. Шыырап, Базыр-Хуурак оларның бажыңнары бар-даа болза хорам өгден дээредевес, шалазы чок, ширтектер чадып алган олурарлар. Бажында чурттап олурар шупту малчыннарның бажыңнарында плита, крыша чок. Чугай дээрге колхозта токтуп чыдырда-ла (колхоз боду бүдүрүп турар) арыг чугайлыг бажынга олурарын малчыннарга чүге сүмелевес чүве ийик? Малчыннарның күш-хүннеринге алыр ажыы хөй-ле болгай, радиоприёмник салып алырын оларга чүге сүмелевес, дузалашпас чүве ийик? Солуннардан номчуп көөрге, өске районнарның малчыннарында радиоприёмниктер бар болгулаар-дыр.

Малчыннарның чуртталга амыдыралын шак мындыг чуду-каралап көөр чорук шын эвес. Кол-кол кыштагларга таарымчалыг чуртталга бажыңнары, ооң туржук культура баазазы, чунар бажың тудуп болурунуң аргазы колхозта черле бар. Колхозтуң кайы-даа девискөөринде тудуг кылыр ыяш бар.

Чылгычыларның аразында бир эрги өг турган. Эрткен чайын ол өгнү диленчиге берип каарга, кидистерин солуп апарган, ам дээрге өг сомазы чүве арткан. Ону септеп алыр кидис дугайында колхоз баштаар черинге айтырыг тургузарга, 1958—59 чылдарда колхозтуң чагыдып алган солуннарын берген. Ол солуннар-биле өгну чамааш, саван дежеп алгаш, чылгычылар чем хайындырып ижип, уйгу чарып ап турарлар. Ынчалза-даа өрт болу бээринден корткаш, олар аңаа улуг от салбайн турарлар. Бир эвес өрт болур болза, чүгле өг өрттенир эвес, кижилерге база айыылдыг болгай. Малчыннарны чылыг хеп-биле, ылаңгыя кидис идиктер-биле хандырбайн турар.

М. БАЗЫР-САДЫ.

Хөй-ниитиниң ролюн бедик деннелче

Совет кижи маадырлыг күш-ажылга, кижилерниң медерелинде эргиниң артыышкыннары-биле демиселге хевирлеттинип тургустунар. Социалистиг өнчүү оорлап-самчыгдаар, ниитиниң күш-ажылын ак-сеткилдиг эвес көөр, хулиганнаар, арагалаар, сагылга-чурум болгаш ниитиниң корум-чурумун үрээр чоруктарга илереп турар эргиниң ол бак артыышкыннары социалистиг ниитиледдиң ёзу-чурумунга канчап-даа таарышпас.

Бүгү чуртта ышкаш бистиң областың үлетпүр бүдүрүлгелеринде, тудугларында, колхозтарында болгаш совхозтарында коммунистиг күш-ажыл бригадаларының тургулай бергенин бистер ханы өөрүшкү-биле демдеглеп болур бис. Ажылчы чоннарның социалистиг медерели бедик болур чорук күрүнеиниң болгаш хөй-ниитиниң сагылга-чурумун быжыглаарының, совет хоойлуларны шыңгыы сагып боттандырарының үндезини болур.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак социалистиг хоойлу-дүрүмну улам ынай быжыглаар, совет хамаатыларының эргелерин болгаш эргежыктарын камгалаар талазы-биле чугула хемчеглерни ап келген. «Совет хоойлу-дүрүмну болгаш социалистиг ниити чуртталганың дүрүмнерин үрээр чоруктар-биле демиселге хөй-ниитиниң ролюн бедидер дугайында» хоойлу төлевилелин, «эш-хуузунуң судтарының дугайында» болгаш «Назы четпээннер херектериниң талазы-биле комиссияларның дугайында» чижек дүрүмнер төлевилелдерин ажылчы чоннар калбаа-биле чугаалажып көөр кылдыр парлалгага чарлап үндүрген. Ол төлевилелдер болза кижилерни коммунистиг ёзуга кижизидер херекке, специалистиг эрге-чурумну камгалаарынга үндезилеттинген документилер болур.

Бистиң областың партия, совет, профэвилел организациялары болгаш прокуратура, шагдаа база суд органнары социалистиг хоойлу-дүрүмну быжыглаар, совет хамаатыларының эргелерин болгаш эргежыктарын камгалаар талазы-биле чамдык ажылды чорудып турар. Чон өртүзүнга партийжи-политиктиг ажылды күштелдиргениниң база суд-истелге органнарының профилактиктиг ажыл-чорудулгазы экижээнинин түннелинде 1958 чылга деңнээрге эрткен чылын областка кем-херек үүлгедир чоруктар 20 хуу эвээжээн. Социалистиг ниити чуртталганың дүрүмнерин үрээр чоруктар-биле демиселге Кызылдың болгаш районнарның хөй-ниитизиниң ролю улам-на улгадып турар.

Дыка хөй чурттакчылыг черлерде массаның инициативазы-биле тургустунгулаан улусчу дружиналар ниитиниң корум-чурумун камгалаарынга улуг рольдуг. Областа 3 мун чыгам дружиначыларны каттыштырган 175 дружиналар санаттынып турар. Ниитиниң корум-чурумун камгалаар херекке оларның дыка хөй чоннуң идегелин шынзыдып, ооң деткимчезинге даянып турар. Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг, Каа-Хемниң «Тиилелге», Эрзиннин «Кызыл сылдыс» колхозтарында улусчу дружиналар идепкейлиг ажылдап келген. Партия организациялары оларның ажылын эки удуртуп турар. Дружиначыларны участоктарга хуваап, дежурныйлаар шактарын база доктааткылаан. Дружиначылар боттарының ажыл-чорудулгазы-биле ниитиниң бүдүрүлгезинге киржиринче, арагалаар, хулиганнаар чоруктарга удур демиселче колхозчу бүрүзүн угландырып турарлар. Ниитилелге удур үүлгедиглер кылган болгаш эрге-чурум үрээн кижилерге хамыктың мурнунда хөй-ниитиниң салдарын чедирип, оларның четпес ажы-чаңының дугайында айтырыгны партия, комсомолдуң, а ол ышкаш колхозчуларның хуралдарынга чугаалаштырары-биле киирип турар.

Ынчалза-даа ниитиниң корум-чурумун камгалаар ажылды хүн бүрү чорударының орнунга дыка хөй дружиначыларның чүгле байырлал хүннеринде дежурныйлар үндүреринге кызыгаарлаттынып турары четпес. Чамдык дружиналарда дружиначылар саны кончуг эвээш, ооң уламындан ниитиниң корум-чурумун камгалаар дээш кудумчуларга болгаш хөй-ниити черлерге дружиначылар хүн бүрү 3—4 шак иштинде дежурныйлаар таварылгалр бар болуп турар. Ол чугула ажыл дээш дружиначылар дыка хөй шагын эртпирип, боттарының идей-политиктиг болгаш культурлуг деннелин бедиде-ринге четтикпейн турар төлээде, ону чогумчалыг эвес деп санап турар бис.

Дружиначыларны хамаарышкан участоктарынга неделяда 1—2 катап, хүнде-ле 2—3 шакта дежурныйлаар кылдыр хуваап тургузарга таарымчалыын практика бадыткап турар. Ол ажылды ынчаар чорударын боттандырар төлээде, комсомолчуларның болгаш аныяктарның иштинден дружиначыларның саныын көвүдедири чугула.

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң суурунда 2300 ажыг чурттакчылар санаттынып турда, ында дружиначылар чүгле 13 кижи болуп турар чорукту четпес деп демдеглээр херек. Ол районда комсомолчу дружиначылар саны кончуг эвээш, ВЛКСМ-ниң 580 ажыг кежигүннериниң иштинден чүгле 21 кижи дружиначылар болуп кирген. Чаа-Хөл районнуң 540 чыгам комсомолчуларындан чүгле 35 кижи дружиначылар. Областың 16800 комсомолчуларындан 1400 хире дружиначылар санаттынып турар чорук ВЛКСМ обкомунуң секретарылары эштер Дорун-оол, Чирков оларның талазындан чогуур түннелди кылырын негеп турар.

Чурум үрээр чоруктарны хөй-ниитиниң талазындан аңаа эрттирбес апарган черлерде ындыг кижилерниң аажы-чаңы чаа, чогумчалыг хевир-биле тургустунуп турарын амыдырал көргүскен. Өвүр районнуң «Коммунизмче орук», «Кызыл тук» колхозтарында бичии-ле четпестерлиг болган кижилерни колхозчулар ниити азы бригадалар хуралдарынга келдирип, оларның херээн чугаалажып көргеш, хөйнүң мурнунга буруузун билиндирип база оларның эттинип, чазалырын, ниитиниң бүдүрүлгезинге ак-сеткилдиг ажылдаарын хүлээнген аазаашкыннарын ап турар. Чижээ, «Коммунизмче орук» колхозта үргулчу арагалап, ниитиниң чурумун каш удаа үреп келген кадарчы Кенденниң херээн колхозчулар ниити хуралга тургузуп, шыңгыы бурыу шавыышкынны аңаа чарлаан. Кенден ол бак аажы-чаңын кагган болгаш онаашкан ажылын чүткүлдүг чорудып турар.

Аар эвес кем-херек үүлгеткен кижилерни коллективтерниң дагдыныышкынынга алыры ышкаш кижизидилгениң ындыг чугула хевири областа өлөөн калбарган. Боттарының дагдынып алган кижилериниң аажы-чаңын болгаш ажылының байдалын коллективтер үргулчу харагалаап, оларның эттинип алырынга дузалап турар.

Хөй-ниити организацияларның дагдынып алыышкынынче истелге суд органнары сөөлгү үеде кеземче харыысалгазынга онаашкан чүс ажыг кижини шилчиткен. Оларның хөй кезии эки ажылдап, аажы-чаңының четпестерин эдип ап турарлар. Чижээ, Таңды районнуң Сталин аттыг колхозунга кассирлеп ажылдап турган, документ эдер арга хереглеп, 380 ажыг рубль самчыгдаан Козева, Өвүр районга командировкалап чораан, авария кылган кодээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазының чолаачызы Чашин олар боттарының буруузун ханызы-биле билингеш, коллективтериниң дагдынылгазында эки ажылдап турарлар.

Ындыг болза-даа бо чугула херекте улуг четпестер база бар. Чижээ, хоругдал черлериндеи хуусаа бетинде хосталып үнген, ам Таңды районнуң үлетпүр комбинадында комсомол организациязынга дагдындырган Оюн Очур-оол, Сулейманов деп оолдарны ол организация хайгаарап көрбээн. Оолдарны үлетпүр комбинадының директору Сорокин тайгаже ыяш белеткедип чорудып каарга, олар чылыг эдик-хеп чогундан ук ажылды каггаш чорупканнар.

Тес-Хем районнуң прокуратуразы тараа оорлаан Стародумов, Эрексин деп кижилерни Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчуларынга дагдындырган. Колхоз удуртукчуларының харыысалга чогундан Стародумов ниитилелге ажыктыг кадыг-даа ажыл кылбайн, хоругдалдан үнген хевээр-ле арагалаар чоруун үргулчүлеп турар.

Чамдык удуртукчулар кижилерни эде кижизидер дугайында дилегни коллективтиң киржилгези чокка киирип, ооң туржук аар херектигдерни-даа хостаарын дилей бээр чоруктар бар. Чижээ, Тес-Хем райпозунуң баштаар чери кооперативтиң 14 мун рублин самчыгдаан, арагалаар чорукка сундуккан, өг-бүле талазы-биле будулган Петровту хостаарын дилеп турган.

Хөй-ниитиниң шугуму-биле кижилерни эде кижизидер херекте үстүнде ышкаш четпестерни шиитпирлиг чайладыр херек. Кем-херек үүлгеткен кижилерни ажылчы чоннар коллективтери овдарымчалыг көөр чорукту чедип алыры чугула. Коллективтер бодунга дагдынып алган кижилериниң аажы-чаңын, ажылын үргулчу хайгаараар хүлээлгелиг. Херек үүлгеткеш, дагдыныышкынга арткан кижилер күрүнеиниң, күш-ажылдың сагылга-чурумун сагып, бүдүрүлге онаалдаларын ак-сеткилдиг күүседир, ниитиниң мурнунга төлептиг чоруун илередир ужурлуг.

Ниитилелге удур кандыг-даа үүлгедигни аңаа эрттирбейн, ону чайладыр хемчеглерни чогуур үезинде ап, улусчу дружиналарның болгаш эш-хуузунуң судтарының ажылынга дузалажыры — хөй-ниити организацияларының, совет хамаатызы кижи бүрүзүнүң чугула сорулгазы болур.

П. ГОРЕЛОВ,
СЭКП обкомунуң килдис эргелекчизи.

чоргаарланып турар. Кремльге рязань херээженнерни хүлээп ап турда Н. С. Хрущев оларның ачы-хавыяаларының дугайын чүректиң ханызындан чылыы-биле үнелеп чугаалаан болгай. Көдээниң бөдүүн ажылышчы херээженнери чеди чылдың онаалдаларын дүрген күүседир болгаш чуртка көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузары ышкаш колхозчу көдээниң амыдыралының өйү келген ындыг айтырыгларын Совет чазактың баштыңы-биле кады чугаалажып көргеннер.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунга күш-ажыл талазы-биле бедик үнелелди алган мал ажылының кайгамчык мастерлериниң аразында Омск областың «Тиилелге» совхозунуң хаван ажаакчызы Татьяна Перешивко төлептиг черни өөлеп турар. Ол 11 айларның дургузунда 2076 хаваннарны семиртир азыраан болгаш бүрүнеге 1972 центнер хаван эдин дужааган.

Хаанныг Россияның шаандагы национал кыдыгларының херээженнерин амыдыралче, чырыкче, идепкейлиг ажыл-чорудулгаже Совет эргечагырга көдүрүп үндүрген. Ортаакы Азияның, Казахстанның болгаш Закавказьениң бүдүүлүк, эрге-шөлөө чок, барык шуптузу бижик билбес чораан херээженнери чаа ниитиледдиң эрес-маадырлыг тургузукчулары болу бергеннер. Аджар автономнуг республиканың Махарадзе районунуң колхозчузу Татьяна Чхаидзе га бүрүзүнден 165 центнер шай бүрүзүн чыып алгаш, делегей рекордун тургускан. А баштайгы механизаторжу узбек херээжен Турсуной Ахунова хөвең ажаар машина-биле 210 тонна чиг хөвеңни чыып алган.

Ындыг херээженнерни канчап хүндүлевес боор. Олар улустуң эң-не чылыг сөстерин болгаш бедик мактарын ап турар.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак совет херээжен патриоттарның шылгарангай ачы-хавыяаларын болгаш аргаларын бедии-биле үнелеп көрүп турар. Бир миллион ажыг херээженнер ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаннаттырган, 2608 херээженнерге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп атты тывыскан, 24 херээженнерге «Кадыыр болгаш Маска» деп алдын медальды ийи дакпыр тывыскан, 75 херээженнерге Совет Эвилелиниң Маадыры деп атты тывыскан.

Совет күрүне ие херээженнерни хүндүлел болгаш бүгү талалыг сагыш салыышкын-биле көрүп турар. 62 мун ажыг херээженнер «Маадыр ие» деп атты алган, миллион ажыг херээженнер «Иениң алдары» деп орденнер-биле болгаш «Иениң медалы» деп медальдар-биле шаннаттырган. Чүгле 1958 чылда безин хөй уруглуг болгаш бот иелерге, сааттыг болгаш божуур херээженнерге уругларны ажаап доруктурарынга 10 миллиард хире рубльдиң пособиелерин тывыскан.

Өзүп орар салгакчыларны төрөөн чуртка болгаш коммунизмниң херээнге бодун бердинген, күш-ажылга ынак, күштуг, дидим кылдыр кижизидер дугайында айтырыгны СЭКП-ниң XXI съездизи чаа күштүүбиле тургускан. Ол хемчеглерни херээженнер изии-биле үүлдүгүүнген болгаш деткээн.

Өзүп орар салгакчыларны чаа кижилер, ёзулуг ленинчилер кылдыр кижизидер деп күрүнеиниң бо чугула херээнге аажок улуг болгаш хүндүлүг роль херээженнерге хамааржып турар.

Уруглар садтары болгаш школалар, уруглар бажыңнары болгаш школа-интернаттар, пионерлер Бажыңнары болгаш уруглар клубтары — бо бүгү участоктарда херээженнер ажылдап, аныяк салгакчыларны кижизидериниң херээнге боттарының бүгү-ле аргаларын, күштерин харам чокка берип турар. Ие, кижизидикчи башкы бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазын бедик сорулгага — күш-ажылга ынак, ак-сеткилдиг кижилер кылдыр кижизидеринге чагыткан.

Чеди чыл планын чогаатпышаан, партия болгаш улус ниитилелдиң ажыл-чорудулгазынга бодунуң билиглерин, талантыларын калбаа-биле ажыглаар, чем кылыр, хеп чуур ажылдардан хосталыр арганы бүгү херээженнерге бээр ындыг таарымчалыг байдалдарны тургузар дугайын база бодап көрген. Чеди чыл планын ёзуулаар чуртталга болгаш уруглар албан черлерин тургузарынга дыка хөй акша хөрөңгини үндүрүп берип турар. Херээженнер ол улуг сагыш салыышкыны дээш партияга болгаш Совет эрге-чагыргага ханы ынакшылын болгаш өөрүп четтириишкинин чүректиң ханызындан илередип турар.

Совет херээженнериң чедиишкиннери, бистиң чуртувуста амыдырал бүгү делегейде херээжен өнүктерни сорук киирип турар. Херээженнериң бүрүн эрге-шөлөөзин чүгле капитализмни узуткааныныың болгаш социалистиг ниитилелди тургускааныың түннелинде чедип ап болур дээрзин олар хүн келген тудум-на улам билип турар апарган. Херээженнер деңгерге-шөлөөни болгаш хосталганы алган улус демократиязының чуртталгазының дуржулгазы мону бадыткап турар.

Кыдаттың 147 херээженнери улус төлөөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының депутаттары болуп турар. Чехословакияның Национал хуралынга 61 херээженнер, Болгарияның Улус хуралынга 41 херээженнер соңгуттурган, Румынияның национал Улуг хуралының депутаттарының аразында 71 херээженнер бар. Моол Арат Республиканың Улустуң Улуг хуралында 50 херээженнер соңгуттурган. Күш-ажылчы улустуң кыстарынга күрүнени эргелеп башкарарын бүзүрээн чорук социалистиг күрүнелериниң чаа амыдыралының онзагай үүлү болур.

Март 8-тиң хүнүнде совет херээженнер болза, боттарының эргелери дээш демиселге ам-даа хөй күштерни бээр ужурга таваржып турар херээжен өнүктеринге боттарының эпсеткилин каттыштырып турар. Делегейниң дыка хөй капиталистиг чуртларында херээженнер мынчага чедир кандыг-даа политиктиг эргелери чок болуп турар. Хөй-хөй чуртларда олар соңгуур болгаш соңгудар эргелериндеи херек кырында кызыгаарлаттырган. АКШ-тың конгрезинде чүгле 17 херээженнер бар, ол болза депутаттарның 3 хуузу болур, ынчалза-даа чаңгыс-даа ажылчын болгаш тараачын херээженнер чок. Чилиниң парламентизинде 3 херээженнер бар.

Капиталистиг чуртларның ажылышчы херээженнери бир денге ажылдаары дээш деңгерге-даа бодунуң эпсеткилин каттыштырып турар. Делегейниң дыка хөй капиталистиг чуртларында херээженнер мынчага чедир кандыг-даа политиктиг эргелери чок болуп турар. Хөй-хөй чуртларда олар соңгуур болгаш соңгудар эргелериндеи херек кырында кызыгаарлаттырган. АКШ-тың конгрезинде чүгле 17 херээженнер бар, ол болза депутаттарның 3 хуузу болур, ынчалза-даа чаңгыс-даа ажылчын болгаш тараачын херээженнер чок. Чилиниң парламентизинде 3 херээженнер бар.

Капиталистиг чуртларның ажылышчы херээженнери бир денге ажылдаары дээш деңгерге-даа бодунуң эпсеткилин каттыштырып турар. Делегейниң дыка хөй капиталистиг чуртларында херээженнер мынчага чедир кандыг-даа политиктиг эргелери чок болуп турар. Хөй-хөй чуртларда олар соңгуур болгаш соңгудар эргелериндеи херек кырында кызыгаарлаттырган. АКШ-тың конгрезинде чүгле 17 херээженнер бар, ол болза депутаттарның 3 хуузу болур, ынчалза-даа чаңгыс-даа ажылчын болгаш тараачын херээженнер чок. Чилиниң парламентизинде 3 херээженнер бар.

Капиталистиг чуртларның ажылышчы херээженнери бир денге ажылдаары дээш деңгерге-даа бодунуң эпсеткилин каттыштырып турар. Делегейниң дыка хөй капиталистиг чуртларында херээженнер мынчага чедир кандыг-даа политиктиг эргелери чок болуп турар. Хөй-хөй чуртларда олар соңгуур болгаш соңгудар эргелериндеи херек кырында кызыгаарлаттырган. АКШ-тың конгрезинде чүгле 17 херээженнер бар, ол болза депутаттарның 3 хуузу болур, ынчалза-даа чаңгыс-даа ажылчын болгаш тараачын херээженнер чок. Чилиниң парламентизинде 3 херээженнер бар.

Капиталистиг чуртларның ажылышчы херээженнери бир денге ажылдаары дээш деңгерге-даа бодунуң эпсеткилин каттыштырып турар. Делегейниң дыка хөй капиталистиг чуртларында херээженнер мынчага чедир кандыг-даа политиктиг эргелери чок болуп турар. Хөй-хөй чуртларда олар соңгуур болгаш соңгудар эргелериндеи херек кырында кызыгаарлаттырган. АКШ-тың конгрезинде чүгле 17 херээженнер бар, ол болза депутаттарның 3 хуузу болур, ынчалза-даа чаңгыс-даа ажылчын болгаш тараачын херээженнер чок. Чилиниң парламентизинде 3 херээженнер бар.

Т. НИКОЛАЕВА,
ВЦСПС-тиң секретары.

КҮҮСЕЛДЕЗИ СУРАГ

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык СТС-тиң чоогунда бичe озалаан черде чуртталганың сес бажыңнары бар. Ында СТС-тиң трактористери, чолаачылары, ажылчыннары чуртталган турар. Ол бажыңнарның чурттакчылары аңаа радио болгаш электри киирип бээр дугайында айтырыгны СТС-тиң дирекция черинге дөрт чыл дургузунда киирип келген. Ынчалза-даа оларның ол негелдезин мынчага дээр күүседип бербээн.

Эрткен чылдың ноябрь айның бир-ле эртенинде СТС-тиң улуг инженери Силкин болгаш ында профэвилел комитединиң харыысалгалыг ажылдакчылары Астафьев, Айыр-Санаа олар сес чуртталга бажыңнарының бирээзи Салчактың бажыңынга чедип келгеннер. Сайгылгаан болгаш радио чок черге чуртталарының бергезин оларга Салчак чугаалаан. Инженер болгаш даргалар боттарының ажылдакчыларының радио чок дулей чүве ышкаш чуртталган, керосин кыпсып алган олурарын бүзүреп көргеннер-даа.

Бажыңнарның чурттакчылары демнежип турган, алды чагыдан тургузуп алырын, аңаа сайгылгаанны болгаш радиону дораан-на киирерин аазааш, чоруй барганнар. Күдер шыырак трактористер, чолаачылар демниг күүнүн кадып турган дон черни каскаш, алды узун, хөңү чагыларны бир хүн дургузунда-ла тургузуп алганнар. Ам чүгле сайгылгаан болгаш радиону киирери арткан. Өлөөн каш хүннер эрткен, ол-ла инженерниң болгаш даргаларның аазаашкыны сураг-ла барган. Салчак база катап СТС-тиң директору Абрамовка болгаш Силкин, Айыр-Санаа оларга сайгылгаан, радио дугайында айтырыгны тургузуп чеде берген. Ам даарта монтёр Гильферни олче чоруткаш, чөп болган негелдени күүседип бээрин аазааннар. Өлөөн каш хүннер эрткен. Монтёр-даа келбээн. Хүннер ужугуп эртип турда 1960 чыл келген. Ам мырыңай кыш эрткен. СТС-тиң удуртукчуларының чаагай аазаашкыннары сураг-ла барган. Сес бажыңның чурттакчылары орай имир дужерге биеэги-ле ыштыг керосинниң лампазын кыпсып турарлар, радио-даа чок, дулей чүве ышкаш олурбушаннар.

Бо дугайында айтырыгны СТС-тиң харыысалгалыг удуртукчуларынга база катап тургузып чеде берзе олар ам та чүү деп харыылаар, кандыг аазаашкын кылыры билдинмес.

С. ТАВАА-САМБУУ.

Делегейнин Лейпцигте часкы ярмарказында

ЛЕЙПЦИГ. (СЭТА). Февраль 28-те делегейнин чанчыл болган часкы ярмарказы ында ажыттынган. Ярмарка бо чылын делегейге садыглажылганы хөгжүдеринче өзүп турар чүткүлдүң демдээ-биле эрттип турар.

Ында делегейнин 51 чурттарындан 9.438 бүдүрүлгелер, фирмалар, садыг организациялары болгаш кампаниялар киржип турар. Павильоннарда болгаш ажык шөлчүгештерде кол черни ГДР-нин бүдүрүлгелериниң кылыглары ээлеп турар. Герман Демократтыг Республика ярмарканың организакчызы болбушаан, делегейге садыглажылганы хөгжүдеринин хереэнге дыка улуг салыышкынын киирип турар. ГДР-нин туруп келгининден бээр он чыл иштинде улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларынга чедип алдынган улуг чедиишкиннерни Лейпцигте ол делгеп көргүскен.

Совет Эвилели болгаш социалистиг өске-даа чурттар, оларның экономиказының хөгжүлдезинде чедип алдынган улуг чедиишкиннериниң дугайын херечилеп турар, боттарының продукциязының үлегер хевирлерин делгеп турар. Совет павильон мурнундагы чылдарда ышкаш, база-ла ярмарканың баштайгы хүнүнден эгелээн хөй санныг келикчилерни хандыкшыдып турар. Металлды ажылдап кылыр станоктарның, хөмүр даш үлетпүрүнүн дериглерининг. пес-таавы машиналарының, тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының, автомобильдерниң чапчаа хевирлери-биле олар тодаргай таныжарлар. Эмнелгенин дериглерин, оптика үлетпүрүнүн кылыгларын. телевизорларны болгаш радиоприемниктерни тургузуп каан делгиирлерниң чанында келикчилер хөй чыглып турар.

Павильонун төвүнде тургускан Айның дүрзүзү болгаш өртемчейни шинээдип алыры дээш демиселге совет улустун тиилелгезиниң демдээ болуп турар макет улуг сонуургалды болдуруп турар.

Ярмаркага баштай келгеннерниң арызында ГДР-нин Министрлер Төвүлелинин даргазы О. Гротеволь. улус палатазының даргазы И. Дикман болгаш Герман Демократтыг Республиканың өске-даа удуртур ажылдакчылары турган. Олар совет павильонга чораанар.

„Хрущевту эки уткуп алырынга Франция белеткенип турар“

ПАРИЖ. (СЭТА). «Юманите» солуннуң бөлүк корреспондентилери чоокта чаа Францияның ангы-ангы районнарын кезип чораанар. Ол солуннуң бижип турары-биле алырга, улустун калбак массалары, а ол ышкаш эн-не янзы-бүрү бөлүктерниң төлөөлекчилери Францияга Н. С. Хрущевтүн баар деп турарын тайбының хереэнге болгаш ийи чурттарның аразынга харылзаларны өкижиринге салыышкын болур деп көрүп турарын корреспондентилер ол чоруп турганының үезинде бүзүреп көргеннер.

Олар эртемденнер, чогаалчылар, ажылчыннар-биле, бүдүрүлге ээлери, тараачыннар-биле чугаалашканнар. Ол кижилер шуптузу Н. С. Хрущевтүн Францияга баар деп турары болза ыяавыла чедип алдынар ужурлуг тайбының магадылалы болур деп бир ай сагыш-сеткилин илереткеннер.

Ынчалза-даа нацияның тура-соруунга удурланыш, Н. С. Хрущевтүн Франция'а базарынга удур кампанияны чорудуп турар кижилер база бар деп солун демдеглээн. Ындыг кижилерниң санында Сож (Алжирге чоокта чаа болган үймээннин удур тукчуларының бирээзи) болгаш оон «хамааты комитеттери», кардинал Фельтэн болгаш хүрээ-хиттин албаттыларының өске-даа төлөөлекчилери кирип турар. Социалистиг партиянын чамдык удуртукчулары оларук бөлүүн девирлиг, эн-не чажытсымаар байдалдыг беседалар-биле кызыгаарлаттынарын күзексеп турарлар.

Бо бүгү дээрге дүшкүүрлүг чорукту кошкадырынга, тайбың кожа хелбээ турарынга удур кижилер-дир деп солун уламчылап бижээн. «Хрущевту эки уткуп алырынга Франция белеткенип турар» дээрзинге Лилль ден Марсельге чедир, Бордодан Реймска чедир чурттун түүл-бүрү девискээрлеринге чораан «Юманитениң» корреспондентилери бүзүреп көргеннер.

ФРАНЦИЯ. Амьен хоорайга тараачыннарның улуг чыскаалы болган. Ол чыскаалга чурттун сонгу девискээрлериннден келген 25 мун хире тараачыннар киришкеннер. Чыскаалганнар үндүрүглерни чиигедирин негеп, чазактың чорудуп турары өртектер политиказынга удурланганнар. Оларны полиция карак чажы төгүлдүрер хоран хейлер-биле болгаш өрт өжүрер шлангыларның аттыккан суглары-биле тарады сывырган. Үскүлежиишкиннинг түннелинде ийи таладан 100 ажыг кижи балыгланган.

Чурукта: чыскаалдың киржикчилери хоорайның шөлүнде.

Фото **Франс Пресс** агентилелинин.

Чжоу Энь-лайның Неруга чагаазы

ПЕКИН. (СЭТА). КУР-нуң Күрүне Төвүлелинин даргазы Чжоу Энь-лай февраль 26-да Индияның премьер-министри Джавахарлал Неруга чагаа чоруткан, Индияга чедип келиринче болгаш ийи чурттарның аразында кызыгаар чөрүлдээлерин тайбын шиитпирлээр дугайында чугаалажыышкыннарны чорударынче чалааны дээш өөрүп четтиргенин ында илереткен.

КУР-нуң Даштыкы херектер министерствозунуң парлалгага чарлаары-биле февраль 28-те дамчытканы чагаада чугаалап турары болза:

Кыдат Улус Республиканың чазда Кыдаттың болгаш Индияның улустарының аразында найыралы кеззэмөнге, ийи чурттарның аразында кызыгаар маргылдаалары найыралдыг болгаш тайбын арга-биле шиитпирлеттинген туруп болур болгаш шиитпирленир-даа ужурлуг, саналонал талазы-биле база чамдык ондактыг болгаш таварылга болган месилдежиишкиннер талазы-биле түр чөрүлдээлериниң ужурунда ийи чурттар кызыгаар маргылдааларын тайбын шиитпирлээр деп ниити чүткүлүнге канчап-даа чайгылбас ужурлуг деп санап турар. Ынчангаш ол ужуражыышкынны кыдат чазак эки кыдыр көрүп турар.

Бистиң чурттарывыстың харылзааларының кырында диргелип келген кара булуттар бистиң демниг күжениишкинивис-биле арыглаттынган турарын болгаш оон-биле кады бистиң чурттарывыстың аразында хөй чүс чылдардагы найыралдыг харылзаалар быжыккан болгаш хөгжөөн турарын онза күзеп көрүксээрдир мен деп Чжоу Энь-лай онзалап демдеглээн.

Күрүнеиң ажыл-херектери-биле холбашкан чылдагаан-биле, силерниң чуртунарга бо чылын апрель айда чеде берип болур мен деп Чжоу Энь-лай бижээн. Барыышкынның тодаргай хүнүн дипломаттыг шугум-биле дугуржуп алыр.

Улус палатазынга Нерунуң медеглели

ДЕЛИ. (СЭТА). КУР-нуң Күрүне Төвүлелинин премьери Чжоу Энь-лайдан харыы чагааны алганының дугайын Индияның парламентизиниң улус палатазының кежигүннеринге Индияның премьер-министри Неру дыңнаткан.

Ийи чурттарның аразында кызыгаар талазы-биле маргылдааларны шиитпирлээр сорулга-биле чугаалакыышкын кылыр дээш Индияга келиринче Нерунуң чалаанын Чжоу Энь-лай бодунуң чагаазында хүлээп ап турар.

Нациялар дем-каттыштырылгазының чурттарының премьер-министрлериниң конференциязында чоруурунуң мурнунда апрельдиң төнчүзүнге чедир ийи премьерлерниң ужуражыышкыны болур боор дээрзинге идегелин Неру илереткен. Оон Делиге келириниң үезинде КУР-нуң күрүне төвүлелинин премьерин Индия хүндүткелдии-биле уткуп алыр дээрзин Неру демдеглээн.

Грециягa тайбың дээш, демократияның тиилелгези дээш!

Чаагай тура-соруктуг бүгү кижилерге Манолис Глезостуң кыйгырыы

АФИНЫ. (СЭТА). Февраль 28-те «Авги» солунга бүгү делегейнин чаагай тура-соруктуг кижилеринге Манолис Глезостуң кыйгырыглыг чагаазын парлап үндүрген.

Марттың 12-де Ареопагка (дээди суд чери.—**Ред.**) суд хереэн болгаш Афиныының шериг трибуналының шииткелин эде көөр дугайында дилегни көөр деп айытпышаан, Манолис Глезостун бижип турары болза:

Шииткелдиң чөптүг эвезинин дугайында чугаалаарының чүгүлазы чок... Мени болгаш мээң эштеримни «шпионнар» дээр ийикпе, азы бисти боттары «шпионнаар чорукка» бердинген дээрзинге кымнар-даа, харын мырынай, угаан-сагыжы хоозун бодал-биле бүргелген кижилер безин бүзүреп шыдавас деп чүвеге шыныбиле бүзүрээр мен.

Сөөлгү үеде Грециядa демократияга удур күштерниң идепкейжээни көскү апарган деп демдеглевишаан, Манолис Глезостун бижээни болза: «Грецияның салым-хуузу эргим үнелиг кижи бүрүзүнде синниккен хүлээлгениң угаан медерели-биле, чүгле бистиң хереэвис талазы-биле шииткелди күш чок болдурарын, 375-ки хоойлуну күш чок болдурарын эвес, харын ол бүгү-биле кады хамааты дайын үезинин бүгү хоойлуларын күш чок болдурарын. дора көрдүрүп болгаш узуткаттынган турарының кыжаныы мурнунда тургустунуп келген демократияны камгалаарын деткиринче силерни кыйгырарын меңээ чөпшээреп көрүнер. Силер бисти билип каар силер деп чүвеге бүзүреп турар бис, чүге дээрге, кажан демократия чер кырынга каяа-даа бол шылгалдага таварышканда болгаш анаа айыыл диргелгенде ону камгалаары дээш бодунуң үнүн күштелдирери болгаш ону хостап алыры дээш демиселдин одуруунга туруп алыры бүгү-ле хостуг кижилерниң эргези болгаш хүлээлгези дээрзин бүгүде угаап билип турар.

Грецияда болгаш бүгү делегейде бүгү кижилер силерниң биске хамаарыштыр кылган бүгү чүүлдериңер дээш мен болгаш мээң эштерим өөрүп четтирдивис. Бис колдуунда-ла, бодувустун дугайывыста эвес, харын демократияның кавайы чораан чуртувуска демократияның салым-хуузунуң дугайында дилеп турар бис».

Оманда партизан шимчээшкини

ДАМАСК. (СЭТА). Оманның имамадының Дамаскида бюрозунуң медеглээни болза, чоокта чаа Буни Ганат пыныазынга оман партизаннарның өөлүү биле англи шериг таңныылының аразынга чепсектиг месилдекилге болган. Ол месилдежиишкиннинг түннелинде 9 англичан өлүрткен. Партизаннар дыка хөй санныг ланчыларны болгаш ок-чемзекти хунаап алган.

Эрткен неделяда Ибри биле Низва аразында оруктарга салып каан минага дөрт англи автомашиналар чазылган.

„СЕНИ ДИЛЕП ЧОР МЕН“

КИНО

Он сес чүс чылда-ла туттунган өрги шивээ бажың. Ында нерв аарыг улустарны өмнээр санаторий турар.

Санаторийнин кол өмчизи Бруттун чагыргазынга кирген өмчилер аарыг кижилерни кандыг-даа ээхарыысалга чокка хүлээп ап турарлар. Олар аарыг кижилерни өмнээринче мырынай кичээнгей салбас болгаш улуг аараннарны бажыннарынче чандырып тургулаар. Ынчангаш «бистиң санаторийвисте улус өлбейн турар» деп, Брутт ыят чокка чарлаар.

Кол өмчи Бруттуу-биле алырга, санаторийде амыдырал-даа, ажылдаа эки чоруп турар. Шынында, эргижиреэн, дүжүметсиг корум-чурумну Брутт тургускаш, ону кандыгдаа чөрчүш чокка сагыырын бодунун ажылдакчыларындан негээр. Туралыг, тура чок-даа болза, бүгү өмчилер оон аайынга кирерлер.

Бруттун чурумунга чаңгыс-ла аныяк өмчи Пауль Веннер чагыртпас. Ол, Бруттун каржы болгаш хоолун чурумун, аңаа чагыткан кижилерниң аажы-чаңын базык санында шоодуп, чидиг сөстер-биле дузап турар. Чүге дээрге аныяк өмчи Веннер бодунун эртемге үндезиленген ажылынын шыннынга бүзүрелдиг болгаш оон чогаадыкчы эртеминге моондак кадып турган өмчилерни көөр хөнү чок.

Мергежилдиг өмчи Веннер санаторийнин бир өрээлинге лаборатория тургузуп алгаш, бора-тоолайга дуржулга кылып турар. Аарыг кижилерни өмневишаан, Веннер баш мээзинин кыраан дамырларын катап тургузарынга дузалаар күштүг өмни тывар дээш оралдажыр. Оон шак ол үнелиг эртем ажылын чүгле өмни уруг Франсуаза Маурер билир.

Веннер дүн-хүнү-биле лабораторияга олуруп бээр турган. Ол чүгле ында-хаая улустар-биле ужуражып, аңаа удур кижилерни чула сөглегилеп каар. Аныяк өмчи бодунун ол амыдыралынга баштайгы үеде таарлынып-даа турган.

Ол санаторийге мырынай чаа ажылдап эгелээн өмчи Франсуаза ында корум-чурумнун ужурун баштай билбээн. Элээн каш ай эрткен соонда Франсуаза Инди-Кыдатче чоруур дей бээр. Эртемге бердингеп Веннерге бодаарга, ол өмчи уруг бүрүү-биле бурганга бүзүреп турар. Ынчангаш Инди-Кыдатка өмневишаан, өске чүдүлгедиглерниң оргузунга бодунун чүдүлгезин суртаалдаар бодаан.

Ыя аразында акшый берген Бруттун аныяк, чараш кадайы Габи Веннерге ынакшый бээр. Олар ийилээн лабораторияга шөлээн ужуражып турза-даа, Веннер Габини тоовас.

Шак ол душта Пауль Веннернин сагыш-сеткилинге өскерлиишкин болур: Франсуаза аңаа оон амы-тынындан-даа үнелиг, чоок кижи апаар.

Чаа чыл уткуп турарының байырлыг кежээзинде Пауль Веннерниң амыдыралынга, эртем ажылынга аар согуушкун таваржыр: оон өмнеп турган кижизи өлүп каар. Оон эгелээш Веннерниң дайзыннары өжөөннинг шуугаашкынны үндүрерлер. Аарыг кижи Веннерниң чогаадып тыпкан өминден өлген деп үндезин чок буруудадыышкынны хөйге тараткаш, кол өмчи Брутт өлген кижиниң сөөгүн кезип көөрүн Веннерге чөпшээревес. Чүге дээрге херектин шыны тыпты бээринден Брутт корткан.

Хей черге буруудаттырган Веннерге берге үе келир. Кижи өлүр өмнеп каан дээш улус ону көрбестеп эгелээр.

Бир катап Бруттун аныяк кадайы Габи дүлгүүр ап алгаш (ону Веннерге бербейн турган), лабораторияга халып келир. Ол келген олар таапкылай бээр. Ынчан Франсуаза маннап келгеш, лабораторияга таапкылап болбазын сагындырар. Ынчанмыже чок хөй кывычал хейлер чыылган лабораторияга частыышкын болур. Габи частыышкын эзининден душ болуп даштыгаа кээп дүжер. Франсуаза чүгле Веннерниң бижип каан ажылын үндүр октап четтигер болгаш боду орта өлүр.

Удатпаанда Пауль Веннерниң ажылы парлаттынган солуннар чедип кээр. Ында Веннерниң эртем ажылын чүүлдүг деп көрген болгаш чаа ажыдыышкын кылган улуг эртемден деп бадыткаан болур.

Ам кээп хөренгитеннер хөй акшамөнгүн аазап, Веннерни оон-моон чалап эгелээр. Ынчалза-даа ол Инди-Кыдатче чоруптар. Чүге дээрге Веннерге Франсуазаның күзел соруундан бедик чүве чок. Ол, ону дилеп чораан...

Герман Федеративтиг Республикада «Аура» деп кино бүдүрер черниң кылганы «Сени дилеп чор мен» деп кинонуң допчу утказы ол.

Кандыг-даа бергелерге, кандыг-даа иүгүлдерге торулбас, эртемнин хереэнге бодун бүрүн берген, быжыг туруштуг кижиниң овур-хевирин тодаргай көргүскени-биле ол кино үнелиг.

К. ИГИЛДЗЭР.

Олимпий оюннары доозулган

СКВО ВЭЛЛИ, СЭТА-ның тускай корреспондентизи В. Озеровтун дамчытканы болза:

Февраль 28-те Скво Вэллиге болуп эрткен VIII кышкы олимпий оюннары төнген. 10 хүннерниң иштинде 31 чурттарның 740 спортчулары делегейниң эң дээре хаакчылары, конькичилери, фигуржулары деп ат дээш маргышканнар. 10 хүннерниң иштинде дош болгаш хаак оруунга, спортчу аренага, Сьерра-Невада дагларын эдээнге, ону долгандыр шынаага олимпий оюннарының чемпиону ат дээш, алдын, мөнгүн, хүлер медальдар дээш шынгыы болгаш солун маргылдаалар болуп эрткен.

Олимпиада хагдынгыже маргылдаалар үргүлчүлээн. Трамплинден халыырынга олимпий чемпиону атты ГДР-ниң спортчузу, 20 харлыг Хельмут Рекнагель чаалап алган. Ийи улаштыр халааш ол 227,2 санны алган. Баштай ол 93,5 метрни, ийи дугаарында 84,5 метрни халаан. Мөнгүн медальды финн Нило Халонен, хүлер медальды Отто Леопольтер олар алганнар. Совет спортчулар Н. Каменский 216,9 санны алгаш дөртү, К. Цакадзе—9-ку, Н. Шамов—10-гу, Л. Федоров—27-ги черлерни алганнар.

Хоккей талазы-биле олимпий оюннарынга, делегейниң болгаш Европаның бирги чери дээш маргылдаа доозулган. АКШ-тың командазы эң сөөлгү оюнга Швецияның командазын 9 : 4 санга уткаш, олимпий оюннарының болгаш делегейниң чемпиону атты албышаан, алдын медаль-биле шаннаткан. Ийиги черде Канаданың командазы. Совет хоккейжилер үшкү черни болгаш Европаның чемпиону болганнар. Совет команданың капитаны Н. Сологубов олимпий хоккей турнириниң эң дээре камгалакчызы атты база алган.

Олимпиаданың киржикчилери чурттарның национал туктарын Төп стадионга үндүрүп келген соонда «нациялар ханазынга» Грецияның—олимпий оюннарын эн-не баштай эгелээн чурттун, АКШ-тың—олимпий оюннарын ам эртирген чурттун болгаш Австрияның—1964 чылда олимпий оюннарын эртирер чурттун туктарын алыпкан. «Олимпийжилериниң парады» марштың үделгезиби-биле киржикчилер чыскаалыпканда делегейниң Олимпий комитединин президентизи Эвери Брендедж VIII олимпий оюннарын төнген деп чарлаан. Олимпий гимнинин аялгазы-биле киржикчи чурттарның туктарын бадырган болгаш ам 4 чыл эртерге Инспруке хоорайга (Австрия) катап кывар «ыдыктыг» олимпий одун өжүрген. Байырлалдыг артиллерия салюду диңмиреп үнген болгаш дээрже мун-мун янзы-бүрү өңнүг борбак шарлар көдүрүп үнген.

Совет Эвилелинин командазы эң хөй санны (146,5) болгаш 7 алдын, 5 мөнгүн, 4 хүлер медальдарны чаалап ап, бирги черни алган.

Совет төлөөлекчилериниң удуртукчузунуң оралакчызы, ССРЭ-ниң спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының Эвилелинин Төп Төвүлелинин даргазының оралакчызы Е. И. Валуевтиң СЭТА-ның корреспондентизинге чугаалааны болза: VIII олимпий оюннары спорттун кышкы хевирлеринге ынак кижилерниң ёзулуг-ла байырлалы болган. Бүгү чурттарның спортчулары эп-найыралдыг, кады ажылдажылга-биле чурттаарынга чүткүлдүг деп чүвени олимпий оюннары база катап көргүскен.

Дөрт чыл бурунгаар болгаш олимпиададан бээр эрткен чылдар

АКШ. Скво Вэлли. VIII кышкы Олимпий оюннары.

Чурукта: 1500 метриң чарыжынга хереэжен типлекчилер. Солагай таладан оң талаже: ийиги черни ээлээн Эльвира Серочинская (Польша), типлекчи Лидия Скобликова (ССРЭ) болгаш үшкү черни ээлээн Елена Пилейчик (Польша).

СЭТА-ның фотохрониказы. (Чурукту СЭТА-ның фототелегравын дамчыштыр хүлээп алган).

хаалас барбаан. Делегейниң кончуг хөй чурттары кышкы спорттуг сайзырадырының улуг ажылдарын чоруткан. Совет спортчулар кышкы олимпий оюннарынга чүгле ийи дугаар киржип турар болза-даа, Кортина Д'Ампеццога болган маргылдаага бодаарга, бо удаа 5 медальды хөйну чаалап алган.

Спорттун кышкы хевирлеринге чамдык, чижээ, Норвегия, Финляндия, Швеция ышкаш чурттар үргүлчү бирги черни алыр деп бадыткалдар моон соңгаар күш чок апарган дээрзин VIII олимпий оюннары көргүскен. Олимпиадага Польшаның, Чехословакияның, Италияның, Японияның, ГДР-ниң спортчулары улуг чедиишкиннерлиг болган. Германияның каттышкан командазы 1956 чылга бодаарга, бо удаада 3 катаан хөй медальды болгаш санны чаалап алганнар.

Делегейниң Олимпий комитеди болгаш конькиге маннаарларның делегей Эвилели хереэженнерниң конькиге маннаарының маргылдаазын олимпий оюннарының программазынга киирген. Оон түннелинде бо олимпий оюннарынга дыка хөй спортчу хереэженнер киришкен.

Италияга бодаарга, Скво Вэлли далай деннелиннен дыка бедик, агаары шык болгаш дүрген өскерличел чер-дир. Ынчалза-даа спортчу түннелдер бедик. ССРЭ-ниң командазы эн-не шыырак команда болган. Совет олимпийжилер шаннал алыр черже үнмейн турган чаңгыс-даа хүн турбаан.

Совет команданың хереэжен хаакчылары 10 км черге бирги 4 черни ээлээннер. Бистиң эр хаакчыларывыс бар аргазындан чавыс киришкеннер. Эң шыырак хаакчы П. Колчин аарый бергеш, маргылдаага киришпээн. Ынчалза-даа бистиң конькичилеривис эң эки түннелдерни көргүскен. Олар конькичилерге тыпсыр бүгү медальдарның чартыын чаалап алганнар. Дош оруунга Скандинав чурттарының «хаанналшкыны» эрткен үеже чоруй барган дээрзин олимпиада көргүскен.

Скво Вэллиге тургаш, олимпий оюннарынга улуг-улуг чедиишкиннерлиг болурун күзээн, чылыг сөстүг кончуг хөй чагааларны, телеграммаларны Төрээн чуртувустан ап турган бис. Ол бистиң спортчуларывыстың ниити тиилелгезинге дузалаан болгаш бистиң командавыс делегейде эн шыырак команда деп чүвени маргылдаа көргүскен.

Обласка АГААР БОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн обласка кезектеп булуттагылап каап турар, хар шоолуг чагбас хүн болур. Хат кошкак. Агаарның температуразы: даглыг черлерге—7—12, чавыс черлерге—16—21, а Кызылга — 16—18 градус соок.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫ

Март 3-те

В. Кек-оолдун

ХАЙЫРАН БОТ

деп 3 көжегелиг шиизи болур.

Шииниң эгелээри—кежээкиниң 7 шак 30 минутада.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): **«Маадырлыг симфония»** («Героическая симфония») — 12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда.

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (биче залга): **«Орук чаңгыс»** («Путь один»)—3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хем: «Хованщина» — хүндүскүнүң 11.15 болгаш кежээкиниң 9.15 шактарда; **«Мен сени дилеп чор мен»** («Я ищу тебя»—1.15, 3.15, 5.15, 7.15 шактарда.

«Восток»: «Изиг сеткил» («Горячая душа»)—1.15, 3.15, 5.15, 9.15 шактарда.

Суд залындан

Оорларга кеземчени хүлээткен

Ниитиге ажыктыг ажылды кылбайн, колхоз бүдүрүлгезинге ажылдаарындан ойталап, ниитиниң социалистиг өнчүзүнге хора чедирип, бөлүглежип алгаш, оор херекти үүлгедип турган Ховалыг Шадаа, Ондар Чалбак, Монгуш Дастай-оод оларның хереэн чоокта чаа Улуг-Хем районнуң улус суду Ленин аттыг колхозтун төвүнге көрген.

«Күрүнеиң болгаш хөй-ниитиниң өнчү-хөренгизин оорлаараннарга кеземче харыысалгазының дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-те Чарлыының 4 үүлү-биле оорларны буруудаткаш, Ховалыг Шадааны 4 чылда, Монгуш Достай-оолду 1 чылда эдип чазаар күш-ажылга хосталгазын казып шииткен болгаш Ондар Чалбакты 6 чылда шенелдеге шииткен.

О. ЧАДАМБА.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

деп кинону көрүнер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00080. Чагыг № 644. Культура эргелелинин типографиязы.